

Presenting a conceptual model of the human as an agent based on the lived experience of successful youth labor: A grounded theory study

Maryam Hozhabrian Nazari¹, Hossein Salimi Bajestani², Masoume Esmaili³, Ebrahim Naeimi⁴

1. Ph.D Candidate in Counseling, Faculty of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: Nazariiii@gmail.com

2. Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: H.salimi.b@gmail.com

3. Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: m.esmaeili@atu.ac.ir

4. Associate Professor, Department of Counseling, Faculty of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: naeimi@atu.ac.ir

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received 08 January 2024

Received in revised form 06 February 2024

Accepted 13 March 2024

Published Online 21 November 2024

Keywords:

conceptual model, agency, youth labor, grounded theory approach

ABSTRACT

Background: The phenomenon of child and youth labor is a multifaceted challenge encompassing biological, psychological, and social dimensions, and it has emerged as a significant concern in various countries, including Iran. However, the predominant research has often approached this issue from a social work perspective, focusing on description and pathology. There has been a notable absence of studies addressing the empowerment of this demographic to navigate and overcome challenging environmental circumstances. Given the expanding population and the substantial personal and social challenges faced by working children and adolescents, it becomes apparent that conducting research in this area could contribute to the empowerment of these individuals.

Aims: The present study aimed to present the model of human as an agent based on the lived experiences of youth laborers.

Methods: This study employed a qualitative approach, specifically utilizing the grounded theory method. The research focused on purposefully selecting 15 successful youth laborers residing in Tehran in 2023. Participants were chosen through referrals from Toloe Bi neshanha Center, Mehr and Mah Institute, and Al Yassin Assistance Clinic. After obtaining their consent and willingness to participate in the research, they became part of the study. Data was gathered through semi-structured interviews and analyzed using the Strauss and Corbin method.

Results: The analysis of the interview data was generally categorized into seven axes: internal strength, chaotic environmental conditions, support system, learning experiences, humanistic strategies, positive and active design of life, and comprehensive and integrated growth, and finally, the conceptual model of the human as an agent based on the codes was drawn.

Conclusion: The obtained results, in addition to increasing insight into the components of the human as an agent model and the factors behind its creation, can be used as a basis for further research and the design of educational and therapeutic programs aimed at improving the psychological capabilities of youth laborers.

Citation: Hozhabrian Nazari, M., Salimi Bajestani, H., Esmaili, M., & Naeimi, E. (2024). Presenting a conceptual model of the human as an agent based on the lived experience of successful youth labor: A grounded theory study. *Journal of Psychological Science*, 23(141), 1-26. [10.52547/JPS.23.141.1](https://doi.org/10.52547/JPS.23.141.1)

Journal of Psychological Science, Vol. 23, No. 141, 2024

© The Author(s). DOI: [10.52547/JPS.23.141.1](https://doi.org/10.52547/JPS.23.141.1)

✉ **Corresponding Author:** Maryam Hozhabrian Nazari, Ph.D Candidate in Counseling, Faculty of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

E-mail: Nazariiii@gmail.com, Tel: (+98) 9128232916

Extended Abstract

Introduction

The phenomenon of child and youth labor constitutes a significant and multifaceted problem with biological, psychological, and social dimensions. It has raised serious concerns in numerous countries, including Iran, as it gives rise to various maladaptive behaviors among working children and adolescents. These behaviors not only result in self-harm but also pose a threat to the overall health of society (Ramazan Khani et al., 2015). Children and youth engaged in labor represent a vulnerable group, particularly in urban settings, where the pressures and stresses of city life influence their socialization processes. This, in turn, creates challenges in the natural progression of their growth across physical, mental, moral, and social dimensions (Zare Shahabadi et al., 2009).

A comprehensive examination of the research literature in this field reveals that youth laborers face various challenges, including issues such as obsession, isolation, restlessness, aggressiveness, and high excitability (Soleimani, 2015). They also tend to exhibit diminished hope for the future (Amir Kafi & Sajjadi, 2014; Simber et al., 2018; Woan & Auerswald, 2013; Safiri et al., 2014; Axon, 2015) and experience feelings of loneliness, meaninglessness, and abandonment (Imanzadeh & Alipour, 2018). Additionally, high-risk behaviors such as feelings of helplessness, vulnerability, self-harm, and suicide are prevalent among youth laborers (Woan & Auerswald, 2013).

One concept utilized to develop various skills for adapting to stressful factors is the notion of human agency. The sense of agency encompasses the feeling of control over one's actions and the ability to influence external events through these actions (Aoyagi et al., 2021; Kühn et al., 2013; Moore et al., 2013). Individuals with a heightened sense of agency tend to believe in and trust their abilities, fostering a positive self-view, stronger determination, and self-confidence. Consequently, they are less likely to give up and despair in stressful situations. Youth laborers, who frequently encounter stressful situations, can benefit from cultivating a sense of agency (Falahi et al., 2019).

A review of the research on children and youth labor reveals a predominant focus on external, sociological issues, and environmental limitations in existing studies (Das, 2018; Falahi et al., 2019; Nejati et al., 2014). If future research incorporates the concept of human agency, emphasizing the components of agency and addressing challenges based on the internal abilities of these individuals, it can contribute to answering the question: What are the components of the human agent model based on the experiences of successful young people?

Method

The current research employs a qualitative approach grounded in theory. The research population comprises successful youth laborers residing in Tehran, Iran, in 2023. The sampling method utilized was theoretical sampling, with a sample size of 15 determined based on the saturation principle. Semi-structured interviews were conducted to collect information. Throughout the interviews, the researchers addressed various aspects, including demographic information (gender, age, marital status, education), and research-related inquiries such as perceptions of success, success factors, plans, and self-image.

Results

In this study, 7 major categories and 23 subcategories were identified and, in accordance with Strauss and Corbin's model, were ultimately classified into five dimensions: causal conditions, background conditions, strategies, intervening conditions, and consequences.

Background conditions encompass the selective code of unsettled environmental conditions, comprising subcategories such as unsettled growth and development conditions, unsettled economic conditions, and unsettled cultural and social conditions. Causal conditions involve the selection code of internal assets, including subcategories like motivation to progress, style of internal attributional, personality strengths, religious beliefs, and adherence to human values. Intervening conditions encompass a support system with a selective code, including subcategories like environmental support, organizational support, and peer support.

Strategies include the selective code of learning experiences, incorporating subcategories such as exploratory experiences and observational learning. It also includes the selective code of using humanistic strategies, comprising subcategories like social interest, the use of auxiliary services, and health-oriented networking, and the selection code of positive and active design of the life path, which

includes subcategories such as career and academic planning, self-discipline, and planning. The consequences involve the selective code of integrated and comprehensive growth in life, encompassing subcategories like career growth, academic growth, personal growth, and social growth.

Table 1. Components related to the model of the human as an agent in successful youth labor

Selective cod	Axial cod	Open cod
Internal assets	Motivation for progress	Effort, Choice for integrity, Choice of career development, Choice of academic progress, Agent attitude to the concept of success and progress, Tired of existing conditions
	Personality strengths	Determination, Self-confidence, Self-esteem, Resilience
	Internal attributional style	Consideration of own role in progress, Belief that the environment does not determine the situation
	religious belief	Theism and belief in God's help, Belief in the support of imams, Adherence to, religious rituals, Belief in signs
Unsettled environmental conditions	Adherence to human values	Belief in human worth and dignity, Belief in legitimate income
	Unsettled growth and development conditions	Unfavorable family situation, Failure to satisfy needs in childhood, History of addiction at birth, The mother is the initiator of the child's addiction, Absence of mother in childhood, Physical abuse by the family in childhood, Experience of sexual abuse in childhood, Discrimination between children in the family, Lack of family emotional support in childhood trauma, Father's passivity and irresponsibility, The presence of psychological pressure caused by family disputes
	Unsettled economic conditions	Adolescent head of household, Not having a place of residence, The experience of fake jobs in childhood, Bad financial situation
	Unsettled social-cultural conditions	Mother's mental problem, father's polygamy, Not having permission to study in the family, Lack of belief in conscious and early marriage in the family, Divorce of parents, Criminal history in the family, History of addiction in the family, Absence of spouse due to addiction, History of marital infidelity, Psychological damage caused by mother's remarriage, Disrespect and insult in the family, Inappropriate treatment of colleagues, History of paranoid disorder in the family, Mother's multiple marriage, Lack of freedom of action in the family, Inappropriate treatment of people in fake jobs Inappropriate behavior of municipal officials, Sexual insecurity in society caused by addiction
Support system	Family support	Emotional partner support, Mother's emotional support, Encouragement in difficult situations by family members, Influence of the mother in the prevention of delinquency and addiction, Having an effective person in the family to be a role model, Financial support of the family
	Organizational support	Financial support by organizations, Emotional support of organizations, Creating a sense of worth and encouragement in the person to quit addiction
	peer support	Support from friends, Sports coach support
learning experiences	exploratory experiences	Learning from the exercises of different jobs, Discovering interest in life and pursuing it
	Observational learning	Watch the video of the agent people, Role modeling of agent people, The ability to shape life with lessons from the family, Attention to the consequences of inactive and addicted people's lives
Humanistic strategies	social interest	Finding empathy and values for the affected people, Humanitarian wishes, and Non-judgment of injured people
	Use of supportive services	Reading psychotherapy books, Taking advantage of counseling and psychotherapy services, The positive effect of steps (to quit addiction)
	Health-oriented networking	Remove inappropriate people from life, Ability to say no, Staying away from addicts, Education and work at the same time
Positive and active design of life path	Educational and career planning	Career planning, educational planning, Employment to increase self-confidence, Engaging in healthy and appropriate activities
	self-discipline	Strengthen the will, Time Management, Turning threats into opportunities and generating motivation
	planning	Prudence and foresight, Targeting, Positive imagery, and hope for a future, Trying to make dreams come true
	Career growth	Legitimate job and employability, Lack of job ambiguity, Good economic situation
	Educational growth	Continuing education and not dropping out, Pursuing educational goals

Selective cod	Axial cod	Open cod
Comprehensive and integrated growth	Personal growth	No addiction, Conscious marriage, freedom of action, Mental health and prevention of mental breakdown, Health in sex life Survival and successful continuation of the life path, Increase self-esteem
	Social growth	A conscious mother, Helping injured children, Appropriate communication circle, Becoming a role model for family members

Conclusion

This research aimed to propose a conceptual model of the human as an agent based on the lived experiences of successful youth labor. Following data analysis, major categories were identified, including internal strength, chaotic environmental conditions, support system, learning experiences, humanistic strategies, positive and active design of life, and comprehensive and integrated growth.

According to the research findings, successful youth laborers exhibit an internal attribution style. This implies that these individuals attribute the cause of events to factors within themselves. They believe that their success is linked to personal factors, and they take responsibility for life issues. This aligns with the findings of a study by Haj Hosseini and Akhwan Tafti (2012), which indicated that addicted individuals have an internal attribution style for negative events and an external attribution style for positive events. Internal attribution styles prepare individuals, prior to engaging in work or events, to manage situations and turn them into successful experiences (Moghadam et al., 2017).

The obtained results not only enhance understanding of the components of the human as an agent model and the factors influencing its development but can also serve as a foundation for further research and the design of educational and therapeutic programs aimed at enhancing the psychological capabilities of youth laborers.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines: This article is taken from the doctoral dissertation of the first author in the field of counseling in the Faculty of Psychology and Education, University of Allameh Tabataba'i.

To maintain the observance of ethical principles in this study, the following things were observed as much as possible: 1) The interviewees were informed about the recording of their voices before starting the interview.

2) The words and vocabulary of the interviewees have been implemented and analyzed completely without interference.

3) The interview was conducted with the full consent of the interviewees and they were aware of the purpose of the research.

4) All the interviewees were numbered with codes and the principle of confidentiality and privacy of their personal life issues was observed during the research and the interviewees were assured.

Funding: This study was conducted as a Ph.D. thesis with no financial support.

Authors' contribution: The first author was the senior author, the second and third were the supervisors and the fourth was the advisors.

Conflict of interest: the authors declare no conflict of interest for this study.

Acknowledgments: I would like to thank the supervisor, the advisors, and the adolescents in the study.

ارائه الگوی مفهومی انسان عامل مبتنی بر تجربه زیسته نوجوانان کار موفق: یک پژوهش داده بنیاد

مریم هژبریان نظری^۱، حسین سلیمی بجزستانی^۲، معصومه اسمعیلی^۳، ابراهیم نعیمی^۴

۱. دانشجوی دکتری مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
۲. دانشیار، گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
۳. دانشیار، گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.
۴. دانشیار، گروه مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

مشخصات مقاله

زمینه: پدیده کودکان و نوجوانان کار مسئله‌ای زیستی، روانی و اجتماعی است که در بسیاری از کشورها از جمله ایران به نگرانی جدی تبدیل شده است. با این حال، غالب پژوهش‌های انجام شده با نگاه مددکاری اجتماعی و در حوزه توصیف و آسیب‌شناسی بوده است و مطالعه‌ای بر توانمندسازی این گروه به منظور غلبه بر محدودیت‌های محیطی نپرداخته است. با توجه به جمعیت فزاینده و آسیب‌های متعدد فردی و اجتماعی کودکان و نوجوانان کار، انجام پژوهش‌هایی که منجر به توانمندسازی این افراد شود، ضروری به نظر می‌رسد.

هدف: هدف از پژوهش حاضر، ارائه الگوی انسان عامل بر اساس تجارب زیسته نوجوانان کار بود.

روش: رویکرد مورد مطالعه در این پژوهش، رویکرد کیفی و روش داده‌بنیاد بود. جامعه مورد مطالعه شامل ۱۵ نفر از نوجوانان کار موفق ساکن شهر تهران در سال ۱۴۰۲ بودند که بصورت هدفمند، با مراجعه به مرکز طلوع بی‌نشان‌ها، موسسه مهر و ماه و کلینیک مددکاری آل‌یاسین انتخاب و پس از کسب رضایت و تمایل به شرکت در پژوهش، وارد پژوهش شدند. با استفاده از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته، داده‌ها جمع‌آوری گردید و به منظور تحلیل داده‌ها از روش اشتراوس و کوربین استفاده شد.

یافته‌ها: تحلیل حاصل از داده‌های مصاحبه به صورت کلی در هفت محور سرمایه‌های درونی، شرایط نابسامان محیطی، سیستم حمایتی، تجارب یادگیری، راهبردهای انسان‌گرایانه، طراحی مثبت و عاملانه زندگی و رشد همه‌جانبه و یکپارچه دسته‌بندی شد و نهایتاً الگوی مفهومی انسان عامل بر اساس گدهای به‌دست‌آمده ترسیم شد.

نتیجه‌گیری: نتایج حاصله ضمن افزایش بینش نسبت به مؤلفه‌های الگوی انسان عامل زمینه‌های ایجاد آن، می‌تواند زمینه‌ساز پژوهش‌های بعدی و نیز طراحی برنامه‌های آموزشی و درمانی باهدف ارتقای توانمندی روانشناختی نوجوانان کار شود. بنابراین گروه‌های اصلی که با این نوجوانان در ارتباط هستند، مانند مشاوران بهزیستی، آموزش‌های بیشتری درباره مفهوم عاملیت و مؤلفه‌های آن داشته باشند. همچنین با توجه به اهمیت حمایت محیطی، افزایش حمایت‌های مالی و عاطفی سازمان‌ها کمک شایانی به تغییر شرایط این افراد خواهد کرد.

نوع مقاله:

پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۸

بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۱۷

پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۳

انتشار برخط: ۱۴۰۳/۰۹/۰۱

کلیدواژه‌ها:

الگوی مفهومی، عاملیت،

نوجوانان کار،

پژوهش داده بنیاد

استناد: هژبریان نظری، مریم؛ سلیمی بجزستانی، حسین؛ اسمعیلی، معصومه؛ نعیمی، ابراهیم (۱۴۰۳). ارائه الگوی مفهومی انسان عامل مبتنی بر تجربه زیسته نوجوانان کار موفق: یک پژوهش داده بنیاد. مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱، ۱۴۱-۲۶.

مجله علوم روانشناختی، دوره ۲۳، شماره ۱، ۱۴۰۳. DOI: [10.52547/JPS.23.141.1](https://doi.org/10.52547/JPS.23.141.1)

© نویسنده‌گان.

✉ نویسنده مسئول: مریم هژبریان نظری، دانشجوی دکتری مشاوره، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: Nazariiii@gmail.com

تلفن: ۰۹۱۲۸۲۳۲۹۱۶

مقدمه

پدیده کودکان و نوجوانان^۱ کار مسئله‌ای زیستی، روانی و اجتماعی است که در بسیاری از کشورها از جمله ایران به نگرانی جدی تبدیل شده است؛ پدیده‌ای رو به رشد در کشور که منشأ بسیاری از رفتارهای نادرست کودکان و نوجوانان کار است که نه تنها به آسیب خودشان منجر می‌شود، بلکه سلامت جامعه را به مخاطره می‌اندازد (رمضان‌خانی و همکاران، ۱۳۹۵). نوجوانان کار، نوجوانانی هستند که به دلیل شرایط خاص خانوادگی، اجتماعی و مشکلات عدیده اقتصادی، ساعتی از عمر خود در شبانه‌روز را به کار کردن در کارخانه‌ها، کارگاه‌ها، ساختمان‌ها، خیابان‌ها و منازل مردم جهت کارگری می‌گذرانند. بسیاری از آن‌ها کمک‌خرج خانواده بوده و بعضی به‌تنهایی به عهده‌دار مخارج خانواده هستند (ماندگار، ۱۳۹۶)، برخی از آن‌ها بعد از کار، نزد خانواده بازمی‌گردند، برخی ارتباطشان با خانواده به کل قطع شده و برخی دیگر کم‌وبیش با خانواده در ارتباط باقی می‌مانند (سلیمانی و حاجیانی، ۱۳۹۲).

کودکان و نوجوانان کار در زمره کودکان آسیب‌پذیر شهری هستند و تحت تأثیر فشارها و تنش‌های زندگی در شهرهای بزرگ، جریان اجتماعی شدن و فرایند طبیعی رشد آن‌ها در ابعاد رشد جسمانی، ذهنی، اخلاقی و اجتماعی دچار مشکل می‌شود (زارع شاه‌آبادی و همکاران، ۱۳۸۸؛ آچاک و همکاران، ۱۴۰۲). بررسی ادبیات پژوهشی در این حوزه نشان می‌دهد که نوجوانان کار در معرض آسیب‌هایی همچون عزت‌نفس پایین و افسردگی (اپتکار، ۲۰۰۴ و سلیمانی نژاد، ۱۳۹۵)، سوءاستفاده جنسی (ریو و همکاران، ۲۰۰۱)، خشونت خانگی و ناسازگاری خانوادگی (سوندهی و سابراهامیان، ۱۹۹۰)، مشکلات روانشناختی و تحصیلی (رافرتی و شین، ۱۹۹۰)، انزوای اجتماعی، عدم درک و کنترل مشکلات محیطی (طبرسی، ۱۳۹۶)، وسواس، گوشه‌گیری، بی‌قراری، پرخاشگری و هیجان‌پذیری بالا (سلیمانی، ۱۳۹۵)، امید به آینده کمتر (امیر کافی و سجادی، ۱۴۰۱؛ سیمبر خانزاده و ابوالقاسمی، ۱۳۹۸؛ ووان و ارسوالد، ۲۰۱۳؛ آکسون، ۲۰۱۵) و احساس تنهایی، بی‌معنایی و رهاشدگی و رفتارهای پرخطر مانند احساس درماندگی، آسیب‌پذیری، خود آسیب‌رسانی و خودکشی (ووان و همکاران، ۲۰۱۳) قرار دارند. از یک‌سو درست است

که نمی‌توان نوجوانان و کودکان کار را از هر تنش و آسیبی که بر زندگی‌شان تأثیر منفی می‌گذارد دور نگه داشت، ولی تا حدودی می‌توان نیروهای روانی آنان را برای مقابله با تنش‌ها و آسیب‌های گوناگون تقویت کرد؛ بنابراین باید مهارت‌های مختلفی را برای توسعه سازگاری در زمان مواجهه با عوامل فشارزا تجربیات هیجانی منفی را یاد بگیرند (لی و هوکن، ۲۰۰۷)، به نقل از عسگر پور و همکاران، (۱۳۹۴). یکی از مفاهیم مورد کاربرد در این حوزه، مفهوم عاملیت^۲ انسان است که خود انسان را منشأ عمل، مسئول و صاحب اراده تلقی می‌کند (کریمی، ۱۳۹۶). عاملیت سازه‌ای چندوجهی است که در فلسفه، جامعه‌شناسی و روان‌شناسی موضوع بحث و پژوهش شده است (مهقانی و همکاران، ۱۴۰۰). احساس عاملیت به احساس کنترل فرد بر اعمال خود و همچنین اثرگذاری بر رویدادهای خارجی از طریق این اعمال اشاره دارد (آیونگی و همکاران، ۲۰۲۱، کان و همکاران، ۲۰۱۳ و مور و همکاران، ۲۰۱۳). احساس عاملیت نوعی اعلان آمادگی فرد مبنی بر این است که من آغازکننده‌ی کارهای خود هستم (سینوفزیک، ۲۰۱۷) و یک عامل کلیدی در رفتار هر انسان هدفمند محسوب می‌شود (یوشی و هگارد، ۲۰۱۷) و ویژگی‌هایی چون هدفمندی، دوراندیشی خود تعیین‌گری، خود نظم‌دهی، خود کنش‌گری و خود تأملی را در بر می‌گیرد. از دید عاملیت انسان در برابر هیچ‌یک از عوامل وراثت، محیط، جنینی، محیط طبیعی و محیط انسانی، حالت انفعال محض ندارد و هرگز آن عوامل نمی‌توانند تعیین‌کننده افعال اختیاری بشر باشند؛ بلکه می‌توانند زمینه‌ساز انتخاب فرد باشند (آقاتهرانی و حیدری کاشانی، ۱۳۹۲).

برخی از نظریه‌پردازان معتقدند که زمان اوج توسعه عاملیت سال‌های نوجوانی است و در اواخر نوجوانی و اوایل بزرگسالی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و به‌عنوان یک سرمایه مهم برای نوجوانان محسوب می‌شود (لارسون و انگاس، ۲۰۱۱)؛ زیرا این زمان‌ها نقاط ورود به گذرگاه‌های اقتصادی و اجتماعی هستند (مورتیمر و همکاران، ۲۰۰۵) و نوجوانان هویت‌ها و نقش‌های خود را به در بستر جامعه جست‌وجو می‌کنند (ویلیامز و مرتن، ۲۰۱۴) و چالش بزرگی که نوجوانان در این سن با آن مواجه هستند کسب احساس عاملیت انسانی است (زیمرمن و کلیری، ۲۰۰۶). در پژوهش کوتاه و همکاران (۲۰۱۶) این نتیجه حاصل شد که ویژگی‌های تشکیل

1. youth and children labor

2. Agency

(فلاحی و همکاران، ۱۳۹۹). این در حالی است که با درک مفهوم عاملیت و فهم این مسئله در نوجوانان کار که انسان حتی در شدیدترین محدودیت‌های بیرونی می‌تواند به‌عنوان عنصر تأثیرگذار مطرح شود از حالت رکود خارج شده و همانند موجود مختار و دارای اراده عمل کند که آگاهانه تحت تأثیر محرک‌های بیرونی دست به عمل می‌زند (پری حاجی خانی، ۱۳۹۹) می‌تواند شرایط را تا اندازه بسیاری برای این افراد بهبود بخشد. درک جایگاه عاملیت در تربیت، افقی عمیق‌تر را به‌منظور شکل‌دهی رفتار ارائه می‌دهد. اهمیت این دیدگاه در آن است که اصول تربیتی منتج از آن، علیه نگاهی است که در آن اراده مستقل آدمی از عوامل بیرونی در انسان و تقلیل آن به ارگانیک‌سی که اختیار و اراده آن را نادیده می‌گیرد و منزلت وی را خدشه‌دار می‌کند (باقری، ۱۳۸۴).

مرور پژوهش‌های انجام‌شده درباره کودکان و نوجوانان کار، حاکی از آن است که بیشتر آن‌ها، به مسائل بیرونی و جامعه‌شناختی و مددکاری و محدودیت‌های محیطی این افراد توجه شده است (داس، ۲۰۱۸؛ فلاحی و همکاران، ۱۳۹۹؛ نجاتی و همکاران، ۱۳۹۴). در صورتی که این پژوهش شامل تکیه بر مفهوم عاملیت انسان‌ها، مؤلفه‌های عاملیت و حل مشکلات آنان با توجه به توانایی‌های درونی این افراد، است. در سال‌های اخیر، عاملیت بر تحلیل‌های مفهومی از تحقیقات یادگیری مرتبط با کار متمرکز است (گیاسکال و همکاران، ۲۰۱۷) در ایران هم با وجود اینکه مباحثی درباره عاملیت از منظر فلسفی، مدیریتی و جامعه‌شناختی طرح شده، این مؤلفه از منظر روانشناختی کمتر بررسی و مطالعه شده است (مهقانی، ۱۳۹۶). همچنین در حوزه مربوط به کودکان و نوجوانان کار پژوهشی در این باره صورت گرفته نشده است از این رو پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این سوال است که مؤلفه‌های الگوی مفهومی انسان عامل مبتنی بر تجارب زیسته نوجوان کار موفق چیست؟

روش

الف) طرح پژوهش و شرکت‌کنندگان: پژوهش حاضر به لحاظ روش‌شناسی کیفی و بارویکرد داده‌بنیاد^۱ انجام پذیرفت. چراکه در زمینه‌ی الگوی انسان عامل مبتنی بر تجربه زیسته برنامه‌مدون و الگویی وجود ندارد و نظریه زمینه‌ای به پژوهشگر کمک می‌کند بر طبق داده‌های واقعی حاصل

دهنده شخصیت عاملیتی قبل از اواخر نوجوانی ایجاد می‌شوند و بعد از آن پایدار باقی می‌مانند. دوره نوجوانی دوره تحولی سختی به حساب می‌آید که در آن، تعارضات خانوادگی، افسردگی و رفتارهای پرخطر بیش از سایر دوره‌ها اتفاق می‌افتد (سلیمی بجستانی، ۱۳۹۴). ادراک عاملیت توسط نوجوانان کار، پیامدهای مختلفی به همراه دارد که از جمله آن‌ها می‌توان به افزایش حرمت خود، کاهش خشونت و بزهکاری، افزایش بهزیستی روانشناختی و تاب‌آوری اشاره کرد (هیلتن و الدر، ۲۰۰۷، عشورنژاد و همکاران، ۱۳۹۶). چراکه آنان متوجه می‌شوند طبق مفهوم عاملیت انسان‌ها آدمک‌های ماشینی کوچک شده نیستند که تنها پاسخی را که به آن‌ها آموخته‌اند بازگویند و یا محصول تغییرناپذیر تجربه‌های دوران کودکی باشند. گذشته، بازدارنده و محدودکننده نیست. انسان‌ها از گذشته رها هستند و بازیچه صرف عامل اجتماعی و فرهنگی نیستند. سرانجام شرایط محیطی هر اندازه دشوار باشد و هر اندازه که آزاردهنده باشد باز به‌طور کامل بر انسان مسلط نیست و انسان فاعل مختار است (حسنی بافرانی، ۱۳۸۹). اگر تصویر ما از نوجوان کار به‌عنوان موجودی دارای هدف باشد که در طول زندگی خود به‌سوی آن در حال حرکت است و با اراده و اختیار خود این توانایی را دارد که سرنوشت خود را رقم بزند، در این صورت زندگی او هدفمند و امیدوارانه خواهد بود. درحالی‌که اگر تصویر ما از انسان به این صورت باشد که او را موجودی بدون اختیار قلمداد کنیم که در زندگی خود محکوم به جبر زیستی، تاریخی، اجتماعی و الهی است و خود هیچ دخالتی در تعیین سرنوشت خویش ندارد، در این صورت زندگی او بی‌معنا و ناامید و پوچ خواهد بود (خسرو پناه، ۱۳۸۹). باور هر فرد به توانایی‌های خود در مهار و کنترل موقعیت‌های تنش‌زا که در واقع همان میزان حس عاملیت او است تا حدود زیادی می‌تواند به فرد کمک کند تا در شرایط بحران و فشار روحی اثر در که مشکلات احساس می‌کند امری طبیعی بداند به و دنبال آن رفتار منطقی‌تری در مقابل آن داشته باشند؛ زیرا افرادی که حس عاملیت بالا دارند به توانایی‌های خود باور و اعتماد داشته و به تبع آن دید مثبتی نسبت به خود و همچنین اراده و اعتمادبه‌نفس قوی‌تری دارند به همین دلیل در شرایط تنش‌زا کمتر تسلیم و ناامید می‌شوند؛ که نوجوانان کار در معرض موقعیت‌های تنش‌زای بسیاری هستند

^۱ grounded theory

ادامه داد. در این پژوهش مصاحبه‌ها تا ۱۵ نفر برای رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت.

به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از رویکرد اشتراوس و کوربین (۱۹۹۷) استفاده شد. برای این کار از سه مرحله کدگذاری، شامل کدگذاری باز، کدگذاری محوری. کدگذاری انتخابی استفاده شد. در ابتدا مصاحبه‌ها به تمامی پیاده‌سازی شد و فایل صوتی تبدیل به متن شد. در مرحله اول، کدگذاری باز انجام و مفاهیم اصلی استخراج شد. پس از آن کدهای محوری از ترکیب کدهای باز با مفاهیم شبیه به هم شکل گرفت و در مرحله آخر از تباط بین کدهای محوری انتخابی ایجاد شدند؛ و در نهایت یک مقوله به‌عنوان مقوله مرکزی انتخاب شد. پس از انجام مصاحبه‌ها با نوجوانان کار موفق، از طریق فرآیند کدگذاری باز، محوری و انتخابی، مفاهیم اصلی الگوی انسان عامل استخراج شد. الگوی استخراج شده شامل ۵ بخش شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، پیامدها و راهبردها است.

در پژوهش حاضر به‌منظور اعتباریابی داده‌ها، از روش واری با مشارکت کنندگان و بازخورد همکاران استفاده شد. در روش واری با مصاحبه شوندگان، یافته‌های پژوهش در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت و در خصوص تطبیق یافته‌ها با تجارب زیسته و وضعیت زندگیشان نظرخواهی شد. همچنین در فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها از خبرگان پژوهش کیفی جهت نظارت بر کدگذاری و کفایت داده‌ها و خوشه‌ها استفاده گردید و در نهایت به‌منظور اطمینان از عدم ورود سوء برداشت‌ها به فرآیند تجزیه و تحلیل داده‌ها، از دو همکار مسلط به کار کیفی درخواست شد تا یافته‌های حاصله را مورد ارزیابی قرار دهند.

(ب) ابزار

در این پژوهش به‌منظور گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده شد. برای تدوین پروتکل مصاحبه از متخصصان موضوعی و نظارت تکمیلی ناظران طرح پژوهشی حاضر استفاده شد. برخی از سؤالات مورد استفاده عبارت بودند از: سوال کلی: (اگر بخواهی اتفاقات از ابتدای عمر تا به امروز خود را بیان کنی، کدام‌ها را مهم‌ترین می‌دانی؟) و پس از آن سؤالات اکتشافی شامل ۱) نظر شما درباره موفقیت چیست؟ آیا خودت را موفق میدانی؟ ۲) چه عوامی باعث شد در این نقطه و موقعیت از زندگی ات

از پژوهش خود به تدوین الگوی نظام‌مند اقدام کند. همچنین این روش زمانی استفاده می‌شود که دانش ما در زمینه مورد نظر، مانند این پژوهش، محدود باشد. جامعه پژوهش در این بخش را نوجوانان کار موفق ساکن شهر تهران در سال ۱۴۰۲ تشکیل دادند. برای انتخاب مشارکت‌کنندگان در پژوهش، پس از جستجوی مراکزی که امکان دسترسی به این افراد را دارند، افرادی که معیارهای شرکت در پژوهش را داشتند به صورت هدفمند و نظری از بین نوجوانان معرفی شده توسط مرکز طلوع بی‌نشان‌ها، موسسه مهر و ماه و کلینیک مددکاری آل‌یاسین انتخاب و پس از کسب رضایت و تمایل به شرکت در پژوهش، مورد مصاحبه قرار گرفتند. معیارهای ورود به پژوهش عبارت بودند از: ۱۸ تا ۲۲ ساله باشند، بی‌سرپرست یا بد سرپرست باشند، نان‌آور خانواده بوده باشند (مجبور به کار کردن باشند، مشاغل آن‌ها کاذب بوده باشد (شامل گدایی، فال فروشی، اسفند دود کردن سر چهارراه، کارگری و ...))، عاملیت در آن‌ها به یکی از روش‌های زیر نمود پیدا کرده و موفق به تغییر خودخواسته مسیر زندگی و کسب پیشرفت شده باشند: الف) موفقیت تحصیلی (ادامه تحصیل داده باشند و ترک تحصیل نکرده باشند) موفقیت شغلی (شغل مشروع داشته باشند) ج) اعتیاد نداشته باشند (عدم سابقه اعتیاد و یا سابقه ترک اعتیاد) د) بزهکار نباشند. عدم برخورداری از معیارهای فوق و نیز عدم رضایت به ادامه همکاری از ملاک‌های خروج از پژوهش بود. برای گردآوری اطلاعات از مصاحبه عمیق نیمه‌ساختارمند با پرسش‌های باز پاسخ استفاده شد. همچنین در طول مصاحبه صدای افراد ضبط و قبل از شروع فرآیند ضبط به آن‌ها از محرمانه ماندن هویثشان اطمینان کامل داده شد. فرآیند گردآوری داده‌ها تا اشباع نظری^۱ داده‌ها ادامه یافت. اشباع نظری نقطه‌ای در تحقیقات کیفی است که نشان‌دهنده کفایت داده‌های گردآوری شده جهت تحلیل و ارائه گزارش نهایی است. یک معیار برای کشف رسیدن به اشباع تکرار داده‌های قبلی است. بدین معنی که پژوهشگر با داده‌هایی مواجه می‌شود که تکراری بوده و مرتب تکرار می‌شوند. با این وجود می‌بایست پس از آنکه پژوهشگر احساس کرد داده‌های به‌دست آمده در حال تکرار هستند، چندین مصاحبه تکمیلی دیگر جهت تأیید اشباع نظری انجام دهد. از آنجا که در تحقیقات کیفی حجم نمونه از پیش مشخص نیست، پژوهشگر مصاحبه‌ها را تا زمانی که پاسخ‌های تکراری به سؤالات مصاحبه داده شد

^۱. theoretical saturation

مشارکت کننده فراهم گردد. نوع سؤالات از غیرمستقیم به مستقیم و از سطح به عمق پرسیده شد. در پایان هر توضیح از جانب مشارکت کننده، خلاصه‌ای از اظهارات وی انعکاس داده، و از صحت فهم عبارات وی اطمینان حاصل گردید.

یافته‌ها

در جدول ۱، اطلاعات جمعیت شناختی مشارکت کنندگان آورده شده است. دامنه سنی آن‌ها بین ۱۸ تا ۲۲ سال بوده و به جز ۴ نفر، مابقی مجرد بودند.

در جدول ۲ کدهای یافت شده در کدگذاری به همراه شماره مصاحبه‌ها گزارش شده است. در مجموع در پژوهش فعلی در کدگذاری اولیه، ۶۲۰ مفهوم و کد اولیه یافت شد که این کدها در نهایت به ۱۰۵ کد باز، ۲۳ کد محوری و ۷ کد انتخابی کاهش داده شد.

(موفقیت یا عدم آن) ایستاده باشی ۳) اگر بخواهی یک مهمانی ترتیب بدی و از ۵ نفر که در زندگی‌ات تأثیر جدی داشتند دعوت کنی، چه کسانی را دعوت می‌کنی؟ ۴) چه باورها اعتقادات و صحبت‌هایی در زندگی‌ات می‌گذشت که باعث شد به این نقطه در زندگی برسی؟ ۵) چه شد که احساس کردی توانمند یا غیر توانمندی؟ ۶) مهم‌ترین عامل موفقیت یا عدم آن در زندگی‌ات چیست و عوامل کم‌اهمیت‌تر کدامها هستند؟ ۷) بهترین صفت و بدترین صفت خود را بگو ۸) اگر تغییر نمی‌کردی الآن در چه نقطه‌ای از زندگی‌ات ایستاده بودی؟ و حالا که تغییر در مسیر زندگی‌ات اتفاق افتاده برای تو چه پیامدهایی داشته (برای موفق‌ها) و اگر به قبل برمی‌گشتی چه کارهایی انجام می‌دادی؟

پس از ایجاد هماهنگی‌های لازم و تعیین زمان مصاحبه، در ابتدا مصاحبه کننده و اهداف مصاحبه برای افراد به طور مختصر بیان شد. سپس اصول اخلاقی حاکم بر پژوهش توضیح داده شده و رضایت ضبط جلسه اخذ گردید. فرآیند مصاحبه با سؤالات کلی آغاز و با سؤالات پیگیرانه ادامه پیدا کرد. در هر مرحله تلاش شد تا فضای مناسبی برای خود ابرازی

جدول ۱. اطلاعات جمعیت شناختی مشارکت کنندگان

مشارکت کننده	جنسیت	سن	شغل	تحصیلات	وضعیت تأهل
کد ۱	دختر	۲۱	آژانس هواپیمایی	دانشجو کارشناسی	متاهل
کد ۲	پسر	۲۲	کارگاه کفش	دیپلم	متاهل
کد ۳	پسر	۱۸	کشاورز	دیپلم	مجرد
کد ۴	دختر	۲۲	دفتردار	لیسانس	مجرد
کد ۵	دختر	۲۲	آژانس هواپیمایی	دیپلم	مجرد
کد ۶	دختر	۲۲	خیاطی	دیپلم	متاهل
کد ۷	پسر	۱۹	عکاسی و فیلم برداری	دیپلم	مجرد
کد ۸	پسر	۱۹	صافکاری خودرو	دیپلم	مجرد
کد ۹	پسر	۱۹	آژانس املاک	دیپلم	مجرد
کد ۱۰	دختر	۲۰	خانه دار	دیپلم	متاهل
کد ۱۱	دختر	۱۹	گرافیسیت	دیپلم	مجرد
کد ۱۲	دختر	۲۰	مربی ورزشی	دیپلم	مجرد
کد ۱۳	دختر	۲۰	حسابداری	دیپلم	مجرد
کد ۱۴	دختر	۲۲	خیاطی	دیپلم	مجرد
کد ۱۵	دختر	۲۲	آژانس هواپیمایی	دانشجوی کارشناسی	مجرد

جدول ۲. عوامل مرتبط با الگوی انسان عامل در نوجوانان کار

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
		تلاش‌گری
	انگیزش پیشرفت	انتخاب برای درستکاری انتخاب رشد شغلی انتخاب پیشرفت تحصیلی
		نگرش عاملانه به مفهوم موفقیت و پیشرفت خستگی از شرایط موجود اراده
سرمایه‌های درونی	قوت‌های شخصیتی	خودباوری عزت‌نفس تاب‌آوری
	سبک اسناد درونی	توجه به نقش خود در پیشرفت باور به عدم کنترل شرایط توسط محیط خدا باوری و اعتقاد به کمک خدا
	باورمندی دینی	باور به استمداد ائمه پابندی به مناسک مذهبی اعتقاد به نشانه‌ها
	پابندی به ارزش‌های انسانی	باور به ارزشمندی و کرامت انسان اعتقاد به درآمد مشروع شرایط نامناسب خانوادگی عدم ارضای نیازها در کودکی سابقه اعتیاد در بدو تولد مادر آغازگر اعتیاد کودک عدم حضور مادر در کودکی
	شرایط رشد و نمو نابسامان	آزار و اذیت جسمی توسط خانواده در کودکی تجربه آزار جنسی در کودکی تبعیض بین فرزندان در خانواده عدم حمایت عاطفی خانواده در ترومای کودکی انفعال و بی‌مسئولیتی پدر
شرایط نابسامان محیطی		وجود فشار روانی ناشی از اختلافات خانوادگی نوجوان سرپرست خانوار نداشتن محل سکونت
	شرایط نابسامان اقتصادی	تجربه مشاغل کاذب در کودکی وضعیت نامناسب مالی مشکل روانی مادر چندهمسری پدر نداشتن اجازه تحصیل در خانواده
	شرایط نابسامان فرهنگی اجتماعی	عدم اعتقاد به ازدواج آگاهانه و زود هنگام در خانواده طلاق پدر و مادر سابقه بز هکاری در خانواده سابقه اعتیاد در خانواده

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
		عدم حضور همسر به علت اعتیاد سابقه خیانت زناشویی آسیب روانی ناشی از ازدواج مجدد مادر بی‌احترامی و توهین در خانواده برخورد نامناسب همکاران سابقه اختلال پارانوید در خانواده ازدواج متعدد مادر نداشتن آزادی عمل در خانواده برخورد نامناسب مردم در مشاغل کاذب برخورد نامناسب مأمورین شهرداری عدم امنیت جنسی ناشی از اعتیاد در جامعه حمایت شریک عاطفی حمایت عاطفی مادر دلگرمی در شرایط سخت توسط اعضای خانواده تأثیرپذیری از مادر در جهت پیشگیری از بزه و اعتیاد وجود فرد مؤثر در خانواده برای الگوبرداری حمایت مالی خانواده حمایت مالی توسط سازمان‌ها حمایت عاطفی سازمان‌ها ایجاد حس ارزشمندی و دلگرمی در فرد برای ترک اعتیاد حمایت دوستان حمایت مربی ورزشی یادگیری حاصل از تمرینات مشاغل مختلف کشف علاقه در زندگی و پیگیری آن مشاهده فیلم افراد عامل الگوبرداری از افراد عامل توانایی شکل‌دهی زندگی با عبرت از خانواده توجه به عواقب زندگی افراد غیرعامل و معتاد یافتن همدلی‌ها و ارزش‌گذاری‌ها به افراد آسیب‌دیده آرزوهای انسان دوستانه عدم قضاوت افراد آسیب‌دیده خواندن کتاب‌های روان‌درمانی بهره‌گیری از خدمات مشاوره و روان‌درمانی تأثیر مثبت رده‌های قدم (ترک اعتیاد) حذف افراد نامناسب از زندگی توانایی نه گفتن فاصله گرفتن از افراد معتاد تحصیل و شغل هم‌زمان برنامه‌ریزی شغلی برنامه‌ریزی تحصیلی اشتغال برای افزایش اعتمادبه‌نفس اشتغال به فعالیت‌های سالم و مناسب
	حمایت خانواده	
سیستم حمایتی		
	حمایت سازمانی	
	حمایت هم‌تایان	
	تجربیات اکتشافی	
تجارب یادگیری	یادگیری مشاهده‌ای	
	علاقه اجتماعی	
	بهره‌گیری از خدمات یاورانه	
راهبردهای انسان‌گرایانه		
	شبکه‌سازی سلامت‌محور	
	برنامه‌ریزی تحصیلی و شغلی	
طراحی مثبت و عاملانه مسیر زندگی		

کد انتخابی	کد محوری	کد باز
		تقویت اراده
	خود انضباطی	مدیریت زمان
		تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها و تولید انگیزه
		تدبیر و دوراندیشی
	طرح‌ریزی	یافتن هدف
		تصویرسازی مثبت و امیدواری به آینده
		تلاش برای تحقق آرزوها
		شغل مشروع و اشتغال‌پذیری
	رشد شغلی	عدم ابهام شغلی
		وضع اقتصادی مناسب
		ادامه تحصیل و عدم ترک تحصیل
	رشد تحصیلی	پیگیری اهداف آموزشی
		عدم اعتیاد
		ازدواج آگاهانه
		آزادی عمل
رشد همه‌جانبه و یکپارچه	رشد فردی	سلامت روانی و جلوگیری از فروپاشی روانی
		سلامت در زندگی جنسی
		بقا و ادامه موفقیت‌آمیز مسیر زندگی
		افزایش عزت‌نفس
		مادری آگاهانه
	رشد اجتماعی	کمک به کودکان آسیب‌دیده
		دایره ارتباطی مناسب
		تبدیل شدن به الگو برای افراد خانواده

کمکم کرد درس بخونم و موفق بشم، این بود که همیشه تلاش می‌کردم
ول کن نبودم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵)"

کد محوری: قوت‌های شخصی

قوت‌های شخصیتی نوجوانان کار موفق که آن‌ها در نیل به اهدافشان یاری
می‌کرد شامل خود اراده، خودباوری، عزت‌نفس و تاب‌آوری است. به نظر
می‌رسد عزت‌نفس نقش بسیار مهمی در حرکت به سمت تغییر ایفا می‌کند.
یکی از مشارکت‌کنندگان در این راستا اظهار داشت: "مهم‌ترین عامل
تغییر ارزش خودم بود. دوس نداشتم آسیب بینم. بیشترین چیز نگاه‌ها و
بی‌احترامی‌ها اما خیلی اذیت می‌کرد. بی‌عزتی بی‌احترامی. سعی می‌کردم
بی‌خیال باشم ولی اینم دیگه آروم نمی‌کرد. نمی‌گفتم این همه ارزشت،
ابروت همه چیزت رفت الان باید بسازی و درست کنی (مصاحبه‌شونده
شماره ۵)".

از تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، ۷ کد انتخابی شامل
سرمایه‌های درونی، شرایط نابسامان محیطی، سیستم حمایتی، تجارب
یادگیری، راهبردهای انسان‌گرایانه، طراحی مثبت و عاملان مسیر زندگی و
رشد یکپارچه و همه‌جانبه به دست آمد که در بخش زیر، به تفکیک به
تبیین هر یک با استناد به یک الی دو گویه شاهد پرداخته می‌شود.

کد انتخابی: سرمایه‌های درونی

کد محوری: انگیزش پیشرفت

نوجوانان کار موفق اغلب دارای ویژگی تلاشگری بودند. آنان در مسیر
تحصیل، مسیر شغلی و در نهایت برای حرکت در مسیر درست زندگی
تلاش می‌کنند. همین‌طور نگرشی که آنان به موفقیت و پیشرفت دارند،
نگرشی عاملانه و معطوف به اراده است و در نهایت آنان از شرایط موجود
در زندگیشان خسته شده بودند. یکی از مشارکت‌کنندگان تجربه خود را
این‌گونه روایت می‌کند: "به نظرم یکی از ویژگی‌های خیلی مهمم که

کد محوری: سبک اسناد درونی

سبک اسناد درونی یکی دیگر از ویژگی‌های درونی نوجوانان کار موفق است که شامل توجه به نقش خود در پیشرفت و باور به عدم کنترل شرایط توسط محیط شکل می‌گیرد. یکی از مشارکت‌کنندگان در خصوص این تجربه گفت: "هی میخواستم بگم مامانم این بود بابام این بود پول نداشتیم که نمی‌شد اخه منم می‌شد ادامه‌ی او نا معتاد و بی‌پول و بیچاره (مصاحبه‌شونده شماره ۱۲)".

کد محوری: باورمندی دینی

یکی از سرمایه‌های درونی نوجوانان کار مفهوم باورمندی دینی است. آن‌ها اغلب خدا باور هستند و به کمک خداوند اعتقاد دارند، به استمداد ائمه ایمان دارند و همچنین پایبندی به مناسک مذهبی و اعتقاد به نشانه‌ها در آن‌ها دیده می‌شود. در خصوص باور به امداد الهی مشارکت‌کننده‌ای اظهار داشت: "اصلاً آگه صدایش نمی‌زدم دلم اروم نمی‌شد. مامان بزرگم همیشه می‌گفت دست خدا بالا دست همه است. پس تو دلم ریز ریز صدایش می‌کردم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵)".

کد محوری: پایبندی به ارزش‌های انسانی

پایبندی به ارزش‌های انسانی در این افراد شامل اعتقاد به درآمد مشروع و باور به ارزشمندی و کرامت انسان است. مشارکت‌کننده‌ای تجربه خود را این گونه روایت می‌کند: "اعتقاد به درآمد مشروع: خدا ازت می‌پرسه. مال مردم خوردنو خدا نمی‌بخشه حتی مال خودشو آگه ببخشه (مصاحبه‌شونده شماره ۳)".

کد انتخابی: شرایط ناسامان محیطی**کد محوری: شرایط رشد و نمو ناسامان**

این شرایط شامل: شرایط نامناسب خانوادگی، عدم ارضای نیازها در کودکی، سابقه اعتیاد در بدو تولد، مادر آغازگر اعتیاد کودک، عدم حضور مادر در کودکی، آزار و اذیت جسمی توسط خانواده در کودکی، تجربه آزار و اذیت روانی در کودکی، تجربه آزار جنسی در کودکی، تبعیض بین فرزندان در خانواده، عدم حمایت عاطفی خانواده در ترومای کودکی، انفعال و بی‌مسئولیتی پدر، وجود فشار روانی ناشی از اختلافات خانوادگی بوده است. در خصوص شرایط وخیم دوره کودکی مشارکت‌کننده‌ای اظهار داشت: "سر من مامانم معتاد بود تریاک می‌خورد. منم معتاد به دنیا اومدم من از کودکی اعتیاد داشتم... معتاد به دنیا اومدم."

تو خونه مردم کار می‌کردیم... پادرد می‌گرفتم می‌اومدم خونه. مامانم می‌گفت تریاک بخور خوب میشی. (مصاحبه‌شونده شماره ۵)".

کد محوری: شرایط ناسامان اقتصادی

نوجوان سرپرست خانوار، نداشتن محل سکونت، تجربه مشاغل کاذب در کودکی و وضعیت نامناسب مالی در زمره شرایط ناسامان اقتصادی این نوجوانان قرار می‌گیرد. مشارکت‌کننده‌ای تجربه خود را از وضعیت موجود این گونه روایت می‌کند: "همه باید کار می‌کردیم اونوقت خرج جنس و اینا ازش می‌رفت کنار واسه بابا مامانم. چیزی ام که می‌موند می‌خوردیم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵) و "من دست‌فروش بودم، فال و گل می‌فروختم. مادرم ۳.۴ روز نبود تو سرویس بهداشتی مترو می‌خوابیدم، چون مادرم خونه‌های مردم کار می‌کرد (مصاحبه‌شونده شماره ۶)".

کد محوری: شرایط ناسامان فرهنگی اجتماعی

شرایط ناسامان فرهنگی اجتماعی طیف وسیعی از مشکلات از جمله بیماری‌های والدین و سبک فرزندپروری تا موضوعات ازدواج و طلاق و برخوردهای اجتماعی را در بر می‌گیرد که به هریک به تفکیک در جدول ۲ آمده است. در این قسمت به گزاره‌های مصاحبه‌شوندگان اشاره خواهیم داشت. "یواشکی بود درس خوندن دیگه نباید به کارم آسیب می‌زد و پول درآوردن. به این شرط راضی شدن که یواشکی نخوندم دیگه (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵) و "امتحانمو که دادم برگشتم خونه. وقتی برگشتم دیدم برادرام افتاد دنبالم منو بزنه. تو غلط می‌کنی میری بیرون. کلی کتک خوردم و شیشه شکسته شد و فحش شنیدم چون فک می‌کرد من جای بدی رفتم. انقدر حرفاش اذیتم کرد تا ۲ هفته تو گوشم زنگ می‌زد. (مصاحبه‌شونده شماره ۴)".

کد انتخابی: سیستم حمایتی:**کد محوری: حمایت خانواده**

این کد شامل حمایت شریک عاطفی، حمایت عاطفی مادر، دلگرمی در شرایط سخت توسط اعضای خانواده، تأثیرپذیری از مادر در جهت پیشگیری از بزه و اعتیاد، وجود فرد مؤثر در خانواده برای الگوبرداری و حمایت مالی خانواده است. مشارکت‌کننده‌ای تجربه خود را این گونه روایت می‌کند: "مامانم کمکم کرد درس بخونم... مادرم خودش درسامو کار می‌کرد. مادرم خودش درس خونده بود می‌گفت درست و ادامه بده. بی‌سواد باشی به هیچ جا نمی‌رسی. یادمه به دفعه می‌خواست مدرسه ثبت نامم کنه خودش کفش نداشت. گفت عب نداره کفشش خیلی داغون

بود سر کار پولاشو جمع کرده بود. مدیر مدرسه گفت باید باید به مبلغی پرداخت کنی پول کفشش و درآورد و ثبت نامم کرد (مصاحبه‌شونده شماره ۶)".

کد محوری: حمایت سازمانی

حمایت سازمانی در نوجوانان کار موفق شامل حمایت مالی سازمان‌ها، ایجاد حس ارزشمندی و دلگرمی در فرد برای ترک اعتیاد و حمایت عاطفی سازمان‌ها است. مشارکت‌کننده‌ای در این راستا اظهار داشت: "من اوادم طلوع یکی معرفی کردم. حمایت. به نظر من آگه می‌خواهی بکیو تشویق کنی حامی‌اش شو... حمایت موسسه طلوع با من کاری کرد که با ترسام روبرو بشم.. من اوادم طلوع حمایتم کردن.. عمو اکبر خیلی کمکم کرد. به آدمی به پناه امن بهم داد. حمایت کرد. (مصاحبه‌شونده شماره ۱۲)".

کد محوری: حمایت همتایان

حمایت دوستان و حمایت مربی ورزشی از جمله حمایت‌های همتایان در نوجوانان کار ناموفق است. مشارکت‌کننده‌ای تجربه خود را این گونه روایت می‌کند: "با اینکه ورزش ادامه ندادم ولی مربی کاراته خیلی انگیزه ادامه بهمون می‌داد. به بار گفت شماها به هر جا بخواین می‌رسین هم حمایت دارین هم اراده هم توان. یا علی بگیرین و شروع کنین. این جمله‌اش همیشه تو مغزم بود (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵)".

کد انتخابی: تجارب یادگیری

کد محوری: تجربیات اکتشافی

یادگیری حاصل از تجربیات مشاغل مختلف و کشف علاقه در زندگی از جمله تجربیات اکتشافی است. مشارکت‌کننده‌ای تجربه خود را این گونه روایت می‌کند: "بازار ۲ سال کار کردم خیلی بهم کمک کرد. باعث شد تا مقدار زیادی... فعالیت و کارمو هوشمندانه کنترل کنم. مهارت ارتباطی و نوع صحبت کردنم و عوض کرد. اطلاعات راجع به شغل کسب کردم. حتی آگه به روز به کاروانجام بدی میتونه تجربه شه واست. ۱ روز مشاور املاک و ایسادم حداقل ۲ تا نکته یاد گرفتم. حتی آگه به روز نخواستم کار کنم به معامله یا قراردادی بخوام انجام بدم میفهمم (مصاحبه‌شونده شماره ۹)".

کد محوری: یادگیری مشاهده‌ای

شامل مشاهده فیلم افراد عامل، الگوبرداری از افراد عامل، توانایی شکل‌دهی زندگی با عبرت از خانواده و توجه به عواقب زندگی افراد غیر عامل و معتاد است. در این راستا مشارکت‌کننده‌ای اظهار داشت: "فیلم

کسایی که تو زندگیشون سختی کشیدن و به جایی رسیدن جملات اونا سختی‌های اونا رو نگاه می‌کنم مثل کریستین رونالدو. می‌گفتم اینا واقعاً سختی کشیدن و بالا رفتن (مصاحبه‌شونده شماره ۷)". همچنین: "ادمای درست حسابی دورو برم کم بودن ولی همون خاله مو نگاه می‌کردم از بچگی سعی می‌کردم مثل اون باشم مثل اون رفتار کنم. درس می‌خواندم. تمیز و مرتب بود همیشه با همه سختیا خودشو ساخت (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵)".

کد انتخابی: استفاده از راهبردهای انسان‌گرایانه

کد محوری: علاقه اجتماعی

نوجوانان کار موفق همدلی‌ها و ارزش‌گذاری‌ها به افراد آسیب‌دیده را می‌یابند، از عدم قضاوت اطرافیان به طرز مثبت استفاده می‌کنند و دارای آرزوهای انسان دوستانه هستند. مشارکت‌کننده‌ای تجربه خود را این گونه روایت می‌کند: "آگه بخوای کمک کنی { درجه اول باید درک کنی. قضاوت نکنی محاکمه نکنی. اون به هر دلیلی افتاده تو اون شرایط... طلوع مهم‌ترین دلیل جذبش حق انتخابه. احترام گذاشتن. منو همونجوری که بودم بغلم کردن.. حق انتخاب بدون قضاوت... یعنی چی که واه واه میکنن اینجوری ادما بیشتر میرن سمت اعتیاد و کارتون خوبی (مصاحبه‌شونده شماره ۵) و "ارزوم اینه که دوست ندارم بچه‌های همسن و سالم تو شرایط سخت قرار بگیرن خیلی سخته و بهشون آسیب می‌رسه (مصاحبه‌شونده شماره ۱۴)".

کد محوری: بهره‌گیری از خدمات یاورانه

خواندن کتاب‌های روان‌درمانی، تأثیر مثبت رده‌های قدم (ترک اعتیاد) و بهره‌گیری از خدمات مشاوره و روان‌درمانی از خدمات یاورانه‌ای است که نوجوانان کار موفق از آن استفاده می‌کنند. مشارکت‌کننده‌ای در این راستا اظهار داشت: "از وقتی اوادم اینجا تراپیست خیلی کمکم کرده به نظرم همه ادما باید مشاوره داشته باشن حتی اونا که شرایطشون سخت نیست (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵)".

کد محوری: شبکه‌سازی سلامت‌محور

شبکه‌سازی سلامت‌محور شامل حذف افراد نامناسب از زندگی، توانایی نه گفتن و فاصله گرفتن از افراد معتاد در نوجوانان کار موفق است. مشارکت‌کننده‌ای تجربه خود را این گونه روایت می‌کند: "اصلاً رودربایستی نداشتم همون موقع‌ها هم. می‌فهمیدم نباید سمت به کارایی برم. خیلی عجیب بود تو وضعیتی که من داشتم چون همه واسه پول همه

تموم میشه و دیگه تو رشته خودم میخوام کار کنم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵) و "من قبل این هیچی نبودم سردرگم بودم.. شغل انتخاب می‌کردم ولی تا یک سال پیش سردرگم بودم و بیرون می‌شدم از شغل... آگه راهی که توانایی داشتمو پیدا نمی‌کردم سردرگم می‌شدم فقط می‌گفتم پول. (مصاحبه‌کننده شماره ۷)".

کد محوری: رشد تحصیلی

ادامه تحصیل و عدم ترک تحصیل و پیگیری اهداف آموزشی از ارکان رشد تحصیلی نوجوانان کار ناموفق است. مشارکت‌کننده‌ای در این راستا اظهار داشت: "من دیپلم گرفتم. گرافیک بلدم. حسابداری بلدم. استعدادم خوبه رفتم و یاد گرفتم. مدرک IC DL دارم. (مشارکت‌کننده شماره ۱۳)

کد محوری: رشد فردی

در محور رشد فردی نوجوانان کار موفق پیامدهایی مانند ازدواج آگاهانه، آزادی عمل، عدم اعتیاد، سلامت در زندگی جنسی، بقا و ادامه موفقیت‌آمیز مسیر زندگی، سلامت روانی و جلوگیری از فروپاشی روانی و افزایش عزت‌نفس دیده می‌شود. مشارکت‌کننده‌ای تجربه خود را این گونه روایت می‌کند: "من باید ۱۵ یا ۱۶ سالگی ازدواج می‌کردم ولی الان برخلاف خانواده انتخاب کردم. دوست نداشتم ازدواج کنم. مادرم نمی‌دونست ازدواج باید آگاهانه باشه نه اینکه یکی بیاد خواستگاری من و زنش بشم. (مصاحبه‌شونده شماره ۱)".

کد محوری: رشد اجتماعی

رشد اجتماعی نوجوانان کار شامل مادری آگاهانه این افراد، محبوبیت فردی، کمک به کودکان آسیب، دایره ارتباطی مناسب و تبدیل شدن به الگو برای افراد خانواده است. مشارکت‌کننده‌ای در این راستا اظهار داشت: "میرم بعضی وقتا با بچه‌های کار حرف می‌زنم بهشون معرفی می‌کنم جاهایی که کمکشون میکنن دوست ندارم مثل من آسیب بینم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵)".

کار می‌کردن ولی من می‌گفتم حواسم باید به خودم باشه مهم نیست ناراحت شن یا دوستانم از دست بدم (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵)".

کد انتخابی: طراحی مثبت و عاملانه مسیر زندگی

کد محوری: برنامه‌ریزی شغلی و تحصیلی

نوجوانان کار موفق به فعالیت‌هایی مانند تحصیل و شغل هم‌زمان، برنامه‌ریزی شغلی، برنامه‌ریزی تحصیلی، اشتغال برای افزایش اعتمادبه‌نفس و اشتغال به فعالیت‌های مناسب و سالم می‌پردازند. مشارکت‌کننده‌ای در این راستا اظهار داشت: "قشنگ می‌دونم میخوام چی کار کنم. حتی میدونم کجا می‌خوام دفتر بزنم همه چی رو چیدم برا خودم تا تهش. ایشالا که طبق برنامه پیش بره (مصاحبه‌شونده شماره ۱۵)".

کد محوری: خود انضباطی

تقویت اراده، مدیریت زمان، تبدیل تهدیدها به فرصت و تولید انگیزه و تدبیر و دوراندیشی شامل مؤلفه‌های خود انضباطی در نوجوانان کار موفق است. مشارکت‌کننده‌ای تجربه خود را این گونه روایت می‌کند: "آگه وقتت و کاری تلف می‌کنه ازش بکش بیرون. من الان تو سنی ام که باید برم و پیام و دختربازی کنم ولی نمی‌کنم چون از ۱۸ تا ۲۶ باید به جایی برسی باید کاری کنی که فردا بهتر باشه... وقت طلاست حتی ۱ ساعت. همون ۱ ساعت میتونی کلی کار کنی یک ساعت باید مهم باشه واست (مصاحبه‌شونده شماره ۷)".

کد محوری: طرح‌ریزی

افراد در طرح‌ریزی یافتن هدف، تصویرسازی مثبت از آینده و تلاش برای تحقق آرزوها را انجام می‌دهند. مشارکت‌کننده‌ای در این راستا اظهار داشت: "توانگیزه چیزی و داری و بخاطرش کم نمیاری. به خودت میگی باید با انگیزه‌ها به هدف برسی. انگیزه پیشرفت میتونه به ادم باشه و در کنارت میمونه یا رسیدن به به چیز خوب از نظر خودت باشه مثلاً حتماً باید خونه بخرم. من به زمانی بی‌انگیزه بودم و بی‌هدف اگر بنارم هدفم از بین بره یا کم‌رنگ شه بی حال میشم و وایمیستم (مصاحبه‌شونده شماره ۹)".

کد انتخابی: رشد همه‌جانبه و یکپارچه

کد محوری: رشد شغلی

شامل شغل‌پذیری و اشتغال مشروع، عدم ابهام شغلی و وضعیت اقتصادی مناسب است. مشارکت‌کننده‌ای تجربه خود را این گونه روایت می‌کند: "الآن تو آژانس هواپیمایی کار می‌کنم خیلی راضیم. ۴ ترم دیگه درسم

شکل ۱. الگوی مفهومی انسان عامل مستخرج از داده‌ها

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر ارائه الگوی مفهومی انسان عامل بر اساس تجربه زیسته نوجوانان کار موفق بود. شرایط علی الگوی مفهومی انسان عامل شامل کد انتخابی سرمایه‌های درونی است. در این پژوهش منظور از سرمایه‌های درونی، عوامل درونی و شخصیتی است که در عاملیت نوجوانان کار مؤثر می‌باشند. سرمایه‌های درونی باعث می‌شود انسان‌ها احساس کنترل و توانایی در زندگی شخصی خود داشته باشند و علی‌رغم محدودیت‌های بیرونی با تکیه بر توانایی‌های درونی خود مسیر زندگی خود را تغییر داده و به پیشرفت در زندگی نائل شوند. همچنین این منابع ذهنی و توانایی‌های افراد به آن‌ها کمک می‌کند در موقعیت‌های دشوار راه خود را پیدا کنند. انسان‌ها در میزان سرمایه‌های درونی با هم متفاوت هستند؛ و این میزان سرمایه‌های درونی بدون هیچ‌گونه تردیدی در مسیر عاملیت و غلبه بر محدودیت‌های بیرونی مؤثر است. این سرمایه‌های درونی شامل سبک اسناد درونی، قوت‌های شخصی، انگیزش پیشرفت، باورمندی دینی و پایداری به ارزش‌های انسانی است.

طبق یافته‌های این پژوهش نوجوانان کار موفق، دارای سبک اسناد درونی هستند. به این معنی است که این افراد، علت وقوع اتفاقات را درون خودشان می‌دانند. آنان معتقدند موفقیت‌های آنان مربوط به عوامل شخصی است و در برابر مسائل زندگی مسئولیت‌پذیر هستند. افراد با سبک اسناد درونی معتقدند شرایط توسط افراد مسلط کنترل نخواهد شد و به نقش خود در زندگی تکیه می‌کنند. آن‌ها معتقد به این امر بودند که عامل اصلی پیشرفت خودشان هستند و شرایط خانوادگی و بیرونی را برخلاف خانواده و اطرافیان ناموفق خود، مسئول عدم پیشرفت خود ندانند. طبق یافته‌های این پژوهش نوجوانان کار موفق به نقش خود در پیشرفت در زندگی تکیه کرده و بر موانع و محدودیت‌های بیرونی فائق آمده‌اند. برای مثال این افراد با وجود مخالفت خانواده ادامه تحصیل داده و با توجه به فساد شدید اطرافیان‌شان باور داشتند می‌توانند سلامت زندگی کرده و سطح زندگی خود را تغییر دهند. طبق مصاحبه‌های انجام شده آنان عامل اصلی پیشرفت را خودشان می‌دانسته و با توجه به این اعتقاد و با توجه به فهم این موضوع که علت تامه در زندگی خود فرد است، تغییرات چشمگیر در زندگی خود ایجاد کردند. مطالعات وایتمن (۱۹۹۲) و شولتز (۱۹۹۲) نشان داد که از نظر

گام بردارد (خسروی، ۱۳۹۰). اراده یکی از ارکان عاملیت است (باقری، ۱۳۹۹). بر طبق گفته‌های مشارکت کنندگان پژوهش، اراده باعث دور شدن از معضلاتی مانند اعتیاد، تن فروشی و ... شده است. همسو با استخراج مؤلفه اراده در این پژوهش چی (۲۰۱۷) در یک مطالعه طولی از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۷ گزارشی در مورد موفقیت دانشجویان در معرض خطر (خانواده‌های دچار آسیب) در کنکور دانشگاه جمع‌آوری و تجزیه تحلیل کرد. نتایج چی نشان داد که مهم‌ترین عاملی که دانشجویان موفق به آن اشاره کردند، قدرت شخصی، تلاش، استقامت و اراده خود آن‌ها بوده که باعث موفقیتشان شده و آن‌ها کمتر به عامل خانواده اشاره کردند (یونگ و لی، ۲۰۱۹). همچنین پژوهش عطوفی (۱۴۰۰) با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر اراده تغییر در فرزندان خانواده‌های بد سرپرست نشان داد که با وجود بستر چالش ساز خانواده‌های دچار آسیب، فرزندان می‌توانند با کمک عوامل برون شخصی و نیز عوامل درون فردی خود بر چالش‌ها مسلط شوند. اساساً ماهیت تغییر مسئله‌ای در درون فرد است و تنها با اراده فرد، صورت می‌پذیرد و از آنجا که تعداد فراوانی عوامل درون فردی بالاتر از سایر عوامل بود، عوامل مؤثر درونی، نسبت به عوامل بیرونی، با قوت بیشتری شناخته شد. رسپولی و همکاران معتقدند (۲۰۱۱) فرد عامل هنگام مواجهه با چالش‌ها به جای حس ناتوانی و سکون، به مبارزه بر می‌خیزد. چنین فردی در برابر سختی‌ها مقاومت و گزینه‌های مختلف را بررسی می‌کند و از شکست یاد می‌گیرد.

نوجوانان موفق خودباور هستند و در شرایط سخت بیرونی به موفقیت‌های خود اعتقاد داشته و در هر شرایطی بر توانایی‌های خود بدون وابستگی به دیگران تکیه داشته‌اند. آنان به جایگاه خود راضی نبوده و ایمان داشتند که توان ساختن زندگی بهتری را برای خود و با تکیه به توانمندی‌های خود دارند. همسو با یافته این پژوهش که خودباوری در الگوی عاملیت انسان وجود دارد، طبق پژوهش شیر و کاظمی (۱۳۹۳) خودباوری با مسئولیت‌پذیری در افراد ارتباط دارد چرا که افزایش خودباوری احساس ارزشمندی و مؤثر و مفید بودن را در افراد ایجاد نموده و در نهایت زمینه ارتقای مسئولیت‌پذیری در زندگی برای آن‌ها فراهم نمایند.

عزت‌نفس یکی دیگر از عوامل در عاملیت در نوجوانان کار موفق است. در این افراد احساس ارزشمندی درونی وجود دارد و ارزش و احترام برای خود قائل هستند. ارزشی که این نوجوانان برای خود قائل بودند در بعضی

میزان ارتکاب جرائم و از جمله گرایش به سوء مصرف مواد، افراد دارای منبع کنترل بیرونی نسبت به افراد دارای منبع کنترل درونی، درصد بیشتری را نشان می‌دهند. چون این افراد دارای اضطراب بیشتر و عزت‌نفس کمتری هستند برای کاهش میزان اضطراب ممکن است به یک منبع بیرونی با هدف تسکین روی آورند که می‌تواند ماده مخدر باشد. تقریباً تمام افرادی که در زندگی موفقیتی کسب نکرده کسی یا چیزی را مقصر می‌دانند و این مؤلفه عدم عاملیت باعث می‌شود افراد هیچ‌گاه برای موفقیت تلاش نکنند. چرا که آنان فکر می‌کنند خودشان را نباید سرزنش کنند و عامل سرزنش محیط بیرونی است. همسو با یافته‌های این پژوهش حاج‌حسینی و اخوان تفتی (۱۳۸۲) افراد معتاد، دارای سبک اسناد درونی برای حوادث منفی و سبک اسناد بیرونی برای حوادث مثبت می‌باشند. همان‌گونه که گودجانسون اعتقاد دارد، سبک اسناد بیرونی، سبب کاهش احساس گناه نسبت عمل منفی در فرد می‌شود. هنگامی که علت رفتار به عواملی خارج از کنترل فرد نسبت داده می‌شود حس مسئولیت‌پذیری در برابر آن رفتار کاهش می‌یابد. پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهند که باورهای اسناد یکی از پیش‌بینی کننده‌های اصلی عملکرد موفق هستند (بندورا، ۲۰۱۲، واینر، ۲۰۱۰). در تبیین این گفته‌ها، می‌توان گفت که سبک‌های اسناد درونی فرد را قبل از انجام کار یا وقوع رویداد آماده می‌کند تا موقعیت را مدیریت کند و از آن یک تجربه موفقیت‌آمیز بسازد (مقدم و همکاران، ۱۳۹۷).

قوت‌های شخصیتی یکی از ویژگی‌های عاملیت انسانی در نوجوانان کار موفق است. قوت‌های شخصیتی به این افراد توانایی گذر از محدودیت‌های بیرونی و چالش‌های محیط زندگی را اعطا کرده است. در ویژگی‌های شخصیتی شامل اراده، خودباوری عزت‌نفس و تاب‌آوری دیده می‌شود. اراده در نوجوانان کار موفق باعث تصمیم‌گیری و قدم برداشتن در مسیر رسیدن به هدف است. این افراد با قدرت اراده خود مسئولیت زندگی خود را پذیرفته و به جای تسلیم شدن، با تلاش و کوشش سعی در تغییر مسیر زندگی خود داشته‌اند. بر طبق نظر روانشناسان اراده قدرت باطنی است که به فرد کمک می‌کند تا خوب تصمیم‌گیری کند، اهدافش را مشخص کند و از اینکه تنبلی کند و کارهایش را عقب بیندازد، ممانعت می‌کند؛ زیرا هنگامی که اراده فرد قوی باشد، آن شخص می‌تواند با کوشش و تلاش و پایداری به هدف‌هایش برسد. اراده عملی مهم در امر انتخاب و تصمیم‌گیری است؛ اینکه فرد با اراده خود راهی انتخاب کند و در آن مسیر

افراد باعث ترک اعتیاد نیز شده است. طبق مصاحبه‌ها، زنان این پژوهش به دلیل عزت‌نفسی که داشتند از تن‌فروشی ممانعت می‌کردند. طبق یافته‌های موحد و همکاران (۱۳۹۹) یکی از دلایل تن‌فروشی زنان از دست دادن احساس ارزشمندی است. همچنین طبق یافته‌های میرعنایت و همکاران (۱۳۹۵) زنان تن‌فروش دارای عزت‌نفس پایینی هستند این افراد، به دلیل احساس بی‌ارزشی عدم مقبولیت و تنفر از خود را با خود دارند و نمی‌توانند روابط میان فردی موفق‌ی ایجاد کنند.

دیگر ویژگی عاملیت در نوجوانان کار موفق تاب آور بودن این افراد است. این ویژگی با توجه به شرایط نامطلوب و دشواری‌ها و ناملایمات زندگی، به آنان کمک کرده است تا بتوانند پس از تجربه شکست‌های مختلف و محدودیت‌ها، خود را بازیابی کرده و زندگی را از سر بگیرند؛ و امید به ادامه موفقیت‌آمیز داشته باشند (صفارپور و همکاران، ۱۴۰۱). تاب‌آوری یکی از ویژگی‌های عاملیت در این پژوهش است. همسو با این یافته، میرشکار و ناستی زایی (۱۳۹۷) بیان می‌کنند: تاب‌آوری فقط پایداری در برابر آسیب یا موقعیت‌های خطرناک نیست، بلکه شرکت فعال و سازنده در محیط پیرامون خود است که به نوعی عاملیت پویایی انسانی اشاره دارد. همسو با یافته‌های این پژوهش مهدوی مزده، حجازی و نقش طبق یافته‌های خود بیان کردند که عاملیت بر تاب‌آوری تأثیر مثبت دارد. همچنین پژوهش‌های گذشته (سکومبه، ۲۰۰۲؛ همدال و همکاران، ۲۰۰۶) تأثیر مثبت عاملیت بر ارتقای تاب‌آوری را تأیید می‌کنند. طبق ادبیات پژوهش، در مفهوم تاب‌آوری فرد علیرغم رویارویی با تهدیدهای جدی و شرایط استرس‌زا، فرد در دستیابی به موفقیت و غلبه بر تهدیدها توانمند می‌شود. تاب‌آوری صرف مقاومت منفعل در برابر آسیب‌ها یا شرایط تهدیدکننده نیست. بلکه فرد تاب آور مشارکت‌کننده فعال و سازنده محیط پیرامونی خود است (کانر و ویویدسون، ۲۰۰۳) که این مشارکت فعال به مفهوم عاملیت مربوط است.

در مفهوم تلاشگری استخراج‌شده از پژوهش، انگیزش پیشرفتی که از نشانه‌های عاملیت در نوجوانان کار موفق وجود دارد، باعث می‌شود این افراد برای پیشرفت تحصیلی و شغلی خود تلاش کنند. این تلاش‌ها باعث تغییر طبقه اقتصادی اجتماعی آنان شده است. این نوجوانان در شرایط سخت مالی هم‌زمان کار کرده و درس خوانده‌اند و برای هزینه تحصیل خود کارهای سنگین انجام دادند. آن‌ها اعتقاد داشتند که تلاش‌های

خودشان برای رسیدن به آرزوهایشان آنان را کمک خواهد کرد؛ و مهم‌ترین ویژگی آنان نگرش عاملانه‌ای که به مفهوم موفقیت و پیشرفت داشته‌اند. با در نظر گرفتن شرایط خود با این تفکر ذهنی که انسان‌ها خودشان باید برای رسیدن به اهدافشان تلاش کنند، مسیر موفقیت را طی کرده‌اند. شهری (۱۴۰۱) معتقد است انگیزش پیشرفت عبارت است از سائقی برای پیشی گرفتن، دستیابی به پیشرفت با توجه به ملاک‌های مشخص و تلاش جهت کسب موفقیت، فرد دارای انگیزش پیشرفت تمایل دارد کارش را به خوبی انجام دهد و به صورت خودجوش به ارزیابی عملکرد خود بپردازد. تلاش‌ها و رفتارهای پیشرفت‌گرای افراد نشانه‌هایی از انگیزش پیشرفت آنان به دست می‌دهد. همچنین خستگی که آنان از شرایط اطرافشان داشتند به عاملیت آنان کمک شایانی کرده است. خستگی ناشی از فشار اقتصادی، اجتماعی، اعتیاد خودشان و اطرافیانشان. این مسائل همگی به این افراد در تغییر مسیر زندگی کمک کرده است.

یکی دیگر از نشانه‌های عاملیت در نوجوانان کار باورمندی دینی است. این کد انتخابی شامل کدهای محوری خداباوری، اعتقاد به کمک خدا، ایمان به استمداد ائمه، پایبندی به مناسک مذهبی و اعتقاد به نشانه‌ها است. در بیشتر مصاحبه‌ها این اعتقاد به خداباوری که در شرایط بسیار سخت فقط خداوند به آن‌ها کمک کرده است، دیده می‌شد. به‌طور کلی باورمندی دینی به نوجوانان کار، کمک می‌کند که باور داشته باشند که خداوند در تمام سختی‌ها و دشواری‌ها کنار آنان است و در شرایط سخت بیرونی نیروی معنوی آنان را از درون غنی کرده و آنان را یاری کرده است. همسو با یافته‌های این پژوهش شاه و همکاران (۲۰۱۱) معتقدند مؤلفه معنویت باعث ایجاد پایگاهی امن در افراد می‌شود که تا از طریق آن با تلاش و پشتکار برای رسیدن به اهدافشان تلاش کنند. معنویت باعث می‌شود افراد در لحظات مواجهه به مشکلات با تکیه بر منابع درونی معنوی مقاومت بیشتری از خود نشان داده و در زمان مواجهه با سختی‌های بیرونی عملکرد بهتری داشته باشند.

همچنین پایبندی به ارزش‌های انسانی شامل اعتقاد به درآمد مشروع و باور به ارزشمندی زن در نوجوانان کار موفق به آنان توانایی گذر سلامت از بسیاری از شرایط سخت را داده است. اعتقادی که آنان به درآمد حلال و برکت حاصل از آن داشتند باعث شده بود که به هر نحوی درآمدزایی نکرده و از بسیاری موارد مانند مواد فروشی و... دور بمانند. همچنین ارزشی

که برای بدن خود قائل بوده و باوری که به کرامت و حفظ ارزش زن داشتند موجب سلامت جنسی آنان و تک‌همسری شده بود. یافته‌های مربوط به این مؤلفه با پژوهش دلفان بیرانوند و همکاران (۱۴۰۱) همسو است.

به‌طور کلی طبق یافته‌های مستخرج از این پژوهش بررسی شرایط علی نوجوانان کار موفق با تکیه بر سرمایه‌های درونی خود مسیر عاملیت را برای خود هموار کرده و با تکیه بر توانمندی‌های درونی در راه پیشرفت قدم برداشتند.

در مورد شرایط زمینه‌ای الگوی انسان عامل طبق یافته‌های مستخرج از پژوهش، شرایط زمینه‌ای در نوجوانان کار موفق نیز شرایط خانوادگی نامناسب، ارضا نشدن نیازهای رشدی کودک، خانواده معتاد، آزار و اذیت جسمی روانی و جنسی در خانواده تبعیض بین فرزندان در خانواده، عدم حمایت خانواده در تروما، انفعال و بی‌مسئولیتی پدر و فشار روانی ناشی از اختلالات خانوادگی دیده می‌شد. در مورد شرایط اقتصادی اکثریت آنان سرپرست خانوار بوده محل سکونت نداشته به مشاغل کاذب در کودکی می‌پرداخته و وضعیت مالی بسیار نامناسبی داشتند. وضعیت خانوادگی آنان از نظر فرهنگی نیز بسیار نابسامان بوده است. خانواده آنان با مشکلاتی مانند اعتیاد و خانواده بزه‌کار دست‌وپنجه نرم می‌کردند. همسران آنان به علت اعتیاد در کنارشان حضور نداشته‌اند و به علت ازدواج مجدد مادران فشار روانی زیادی را تحمل می‌کردند. همچنین در حیطه کلان‌تر و برخورد در جامعه، آنان با تحقیر و توهین‌های بسیاری روبرو بوده‌اند. طبق یافته‌های غیرهمسو با پژوهش حاضر، متخصصان و روان‌شناسان کودک علت بسیاری از ناهنجاری‌های کودکان را روابط خانوادگی و روش‌های فرزندپروری والدین می‌دانند و بر تأثیر وقایع و رویدادهای دوران کودکی در شکل‌گیری شخصیت افراد و زندگی آینده آن‌ها تأکید می‌کنند (لیما و همکاران، ۲۰۲۲). لذا رشد مشکلات رفتاری در کودکان بی‌سرپرست و بد سرپرست نسبت به کودکان عادی احتمالاً بیشتر خواهد بود (رو و همکاران، ۲۰۲۱). کاتر و تتر (۲۰۲۱) در پژوهش خود نشان می‌دهند خانواده‌های بد سرپرست (خانواده‌های دارای والدین معتاد، مطلقه یا دارای سابقه زندانی شدن) و بی‌سرپرست با مشکلات متعدد رفتاری در مقایسه با کودکان خانواده‌های عادی مواجه هستند. نتایج پژوهش‌ها بیان می‌کند اختلالات رفتاری در میان کودکان بد سرپرست در مقایسه با کودکان عادی بسیار

شایع‌تر است. کودکانی که در خانواده‌های بد سرپرست هستند، در مقایسه با کودکان خانواده‌های عادی (به علت بدرفتاری، فقر، مصرف الکل و مواد توسط والدینشان در معرض خطر پیامدهای سازش نایافتگی هستند (ژو، ۲۰۲۱) کودکان بد سرپرست از نظر مهارت‌های اجتماعی در یک درجه پایینی قرار دارند و مشکلات فردی بیشتری در تعاملات اجتماعی نشان می‌دهند (لباسکی و همکاران، ۲۰۲۱). در اکثر پژوهش‌های پیشین، به تأثیر مشکلات خانوادگی در مشکلات افراد پرداخت شده است در صورتی که ما در این پژوهش مثال‌های نقضی را مشاهده می‌کنیم که با وجود شرایط زمینه‌ای و نامناسب خانوادگی خود به پیشرفت‌های بسیاری در زندگی نائل آمده‌اند. همچنین زمینه‌ای که این افراد (نوجوانان کار موفق و ناموفق) در آن رشد کرده‌اند بسیار مشابه با یکدیگر است ولی مسئله قابل تأمل در این پژوهش این است که با وجود شرایط زمینه‌ای یکسان از این نوجوانان عاملیت انسانی را در خود بروز داده و پیامدهای مثبت آن را در زندگی خود مشاهده کرده و عده‌ای دیگر با فقدان عاملیت انسانی مواجه شده‌اند. این موضوع درباره شرایط مداخله‌ای نیز صادق است. طبق یافته‌های مستخرج از این پژوهش شرایط مداخله‌گر در الگوی انسان عامل در نوجوانان کار موفق و ناموفق یکسان است. هر دوی این گروه‌ها از سیستم حمایتی برخوردار بودند. حمایت محیطی در نوجوانان کار موفق شامل حمایت خانواده، حمایت سازمانی و حمایت هم‌تایان است؛ و در نوجوانان کار ناموفق از شرایط زمینه‌ای فقدان عاملیت هم شامل حمایت محیطی و حمایت سازمانی است. نوجوانان موفق حمایت شریک عاطفی، حمایت عاطفی مادر، دلگرمی در شرایط سخت توسط اعضای خانواده، تأثیرپذیری از مادر جهت پیشگیری از بزه و اعتیاد، وجود فرد مؤثر در خانواده برای الگوبرداری و حمایت مالی خانواده در زیر شاخه حمایت خانواده قرار می‌گیرد. در مؤلفه حمایت سازمانی نوجوانان کار تحت حمایت مالی توسط سازمان‌ها قرار می‌گیرد. همچنین سازمان‌ها حس دلگرمی و ارزشمندی در فرد برای ترک اعتیاد را ایجاد کرده و افراد را مورد حمایت عاطفی خود قرار می‌دهند. حمایت مربی ورزشی و حمایت هم‌تایان از شرایط مداخله‌گر عاملیت انسانی در مؤلفه حمایت هم‌تایان در الگوی انسان عامل است. در شرایط مداخله‌گر الگوی فقدان عاملیت انسانی نیز سیستم حمایتی وجود دارد و حمایت محیطی و سازمانی در شرایط این افراد وجود دارد. آنان نیز از کمک خانواده برای ترک اعتیاد بهره‌مند بوده‌اند؛ و فرد

برای استفاده بهینه و مدیریت زمان خود تلاش کرده و از آن به نحو احسن استفاده کرده‌اند.

طرح‌ریزی یکی از عوامل عاملیت در نوجوانان کار موفق است که شامل یافتن هدف، تصویرسازی مثبت و امیدواری به آینده و تلاش برای تحقق آرزوها است. آنان به خوبی می‌دانستند بدون هدف هیچ پیشرفتی ممکن نیست و اولین گام برای پیشرفت در مسیر زندگی داشتن هدف و تلاش برای آن است. هدف نگه‌دارنده آنان در مسیر روبه‌جلو در زندگی است و میل به رسیدن به هدف باعث تلاش مستمر در راه درست است. ارتباط عاملیت و هدفمندی در جایی مشخص می‌شود که از نظر استیپیک و وایس (۱۹۸۱) داشتن هدف در زندگی نشان‌دهنده احساس کنترل و اختیار فرد بر روی اعمال و رفتار و زندگی خود است. این افراد در لحظات سخت و بحرانی آنان با ایجاد امیدواری به آینده و ایجاد تصویر مثبت از آن لحظات سخت را به سلامت پشت سر گذاشته‌اند. راهبردهای انسان‌گرایانه آنان در زندگی شامل کد محوری علاقه اجتماعی، بهره‌گیری از خدمات یاورانه و شبکه‌سازی سلامت محوری است.

طبق مفهوم علاقه اجتماعی، این افراد برای تغییر زندگی خود همدلی‌های اطرافیان را درک کرده و به دست کمک آنان پاسخ گفته‌اند. آنان شرایط زندگی افراد آسیب‌دیده را درک کرده و حتی بعد از بهبود رفتار قضایوتی با افراد آسیب‌دیده نداشتند. به دیگران احترام گذاشته و با آرزوهای انسان دوستانه‌ای که داشتند حس خوب را در خود تقویت کردند. برای مثال آرزوی کمک به کودکان آسیب، برای پیشرفت و بهبود زندگی خود تلاش کرده به امید روزی که بتوانند دست‌گیر ناتوانان باشند. طبق نظریه آدلر مفهوم علاقه اجتماعی به معنای کمک فرد به جامعه است به طوری که هدف جامعه که رشد تمام افراد است محقق شود. وجود این مفهوم در پژوهش احتمالاً به این علت است که فردی که دارای عاملیت انسانی است، نیاز به تعلق خود را به نحوی مثبت در جامعه ارضا کرده و به رفتارهای سازنده که کنترل مثبت و عاملانه زندگی خود را در دست دارد و در عین حال با رفتارهای مثبت خود برای رسیدن به اهداف مشترک جامعه تلاش می‌کند؛ بنابراین احساس ارزشمندی رشد می‌کند و فرد لزومی ندارد برای اثبات احساس ارزشمندی دست به رفتارهای ناپسند بزند.

خدمات یاورانه‌ای که در زندگی خود استفاده کرده‌اند، شامل خواندن کتاب‌های انگیزشی و روان‌درمانی، شرکت در رده‌های قدم (ترک اعتیاد)

عاملی در خانواده برای الگوبرداری وجود دارد. در مبحث حمایت سازمانی نیز سازمان‌ها برای ترک اعتیاد و یادگیری مهارت و تحصیل وجود داشته است. افراد عامل به خوبی از شرایط حمایتی خود استفاده کردند و به کمک اطرافیان خود دلگرم شدند و همدلی رفتار آنان را درک کردند. اگر در خانواده فردی عامل و موفق وجود داشته به خوبی در مسیر موفقیت از او الگوبرداری کرده و به دست کمک سازمان‌ها پاسخ مثبت داده‌اند. همسو با یافته‌های این پژوهش عشورنژاد و همکاران (۱۳۹۷) در یافته‌های خود به نقش حمایت‌های محیطی در رشد عاملیت نوجوانان اشاره کردند. اینجاست که با وجود یکسان بودن زمینه و شرایط مداخله‌گر، تفاوت در شرایط علی این افراد و تفاوت در راهبردهای مورد استفاده آنان خود را نمایان می‌کند. تفاوت درباره شرایط علی بحث شده و در ادامه به تفاوت‌های راهبرد در این دو گروه می‌پردازیم.

راهبردهایی عاملیت در نوجوانان کار موفق شامل: استفاده از راهبردهای انسان‌گرایانه، طراحی مثبت و عاملانه مسیر زندگی و تجارب یادگیری است. در طراحی مثبت و عاملانه مسیر زندگی خود افراد، برنامه‌ریزی تحصیلی، شغلی، خود انضباطی و طرح‌ریزی مسیر زندگی را انجام دادند. طراحی عاملانه در این پژوهش اشاره به این دارد که با وجود تمامی شرایط نامناسب بیرونی و محیطی آنان برای ایجاد تغییرات با استفاده از راهبردهای عاملانه برای تغییر در زندگی و پیشرفت تلاش کردند. در مسیر برنامه‌ریزی تحصیلی معمولاً برای اتمام درس و ورود به دانشگاه مصمم بوده و علی‌رغم محیط بیرونی ناسالم، فعالیتی مفید و مثبت را برای اشتغال خود انتخاب می‌کردند. برای مثال نقاشی یا ورزش. برای افزایش اعتماد به نفس آنان به اشتغال روی آورده و به دلیل مسائل مختلف خانوادگی به صورت هم‌زمان هم تحصیل کرده و هم شاغل بوده‌اند.

خود انضباطی که آنان در زندگی خود از آن بهره برده‌اند به شکل تقویت اراده، مدیریت زمان، تبدیل تهدید به فرصت و ایجاد انگیزه و تدبیر و دوراندیشی در زندگی آنان نمود پیدا کرده است. در موضوع تقویت اراده آنان یا وجود مخالفت‌ها و محدودیت‌های بیرون سعی در رفع مسائل داشته و با وجود تمام سختی‌ها تمام تلاش خود را برای قوی ماندن در شرایط بحرانی انجام دادند. در حیطه مدیریت زمان آنان می‌دانستند که وقت طلاست و اتلاف آن باعث مشکلات بیشتر خواهد شد پس با تمام توان

دیدگاه یک یادگیری راه از طریق جانشینی است که افراد از دیگران رفتار مشاهده، طریق را به الگو عنوان می‌پذیرد (ایمانی زاده و احمدی، ۱۳۹۷). پیامدهای عاملیت انسانی در این نوجوانان کار به پیامد نهایی یعنی رشد شغلی، رشد تحصیلی، رشد فردی و رشد اجتماعی است و پیامدهای فقدان عاملیت در نوجوانان کار ناموفق شامل ناکامی یکپارچه در زندگی است که این مؤلفه ناکامی تحصیلی و شغلی، ناکامی فردی و ناکامی اجتماعی است. این افراد به شغل‌های مشروع می‌پردازند و شغل‌های سالم مثل کار در شرکت هواپیمایی را انجام می‌دهند. همچنین این افراد ابهام شغلی ندارند و بدون سردرگمی به ادامه مسیر شغلی می‌پردازند. همچنین به دلیل پرداختن به شغل مناسب، وضع اقتصادی مناسبی دارند و نسبت به گذشته پیشرفت اقتصادی قابل توجهی در زندگی خود دارند. ناکامی شغلی در نوجوانان کار ناموفق به شکل ابهام شغلی و عدم اشتغال خود را نشان می‌دهد. این افراد علاقه‌های شغلی خود را نمی‌دانند و به شغل مشروعی نمی‌پردازند. همچنین به دلیل نداشتن شغل نامناسب وضع اقتصادی آنان نیز نامناسب است و در حوزه تحصیل اکثریت آنان ترک تحصیل کرده‌اند. در مبحث رشد تحصیلی، مؤلفه‌هایی مانند ادامه تحصیل و عدم ترک تحصیل، پیگیری اهداف آموزشی از مصاحبه‌ها مستخرج شد. این افراد با وجود شرایط نامناسب و سخت محیطی به ادامه تحصیل پرداخته و تعدادی از آنها پیگیری اهداف آموزشی حتی به دانشگاه راه پیدا کرده‌اند.

یکی دیگر از پیامدهای عاملیت در نوجوانان کار موفق رشد فردی است که شامل ازدواج آگاهانه، آزادی عمل در زندگی، عدم اعتیاد، سلامت در زندگی جنسی، بقا و ادامه موفقیت‌آمیز مسیر زندگی، سلامت روانی و جلوگیری از فروپاشی روانی و افزایش عزت‌نفس است. در توضیح این مؤلفه‌ها می‌توان گفت این افراد ازدواج آگاهانه خلاف شرایط خود انجام دادند. برعکس خانواده‌های خود با آگاهی و بینش ازدواج کردند؛ و خود را در اجبار خانواده محدود نکردند. برخلاف اکثریت اطرافیانشان اعتیاد ندارند و تمامی آنان اعتقاد داشتند در صورت عدم تغییر در زندگی و ادامه مسیر گذشته به اعتیاد گرفتار می‌شدند. نوجوانان موفق کار در زندگی جنسی خود سالم هستند و تعدد شریک جنسی در زندگی نداشتند. همچنین به دلیلی تغییر شرایط دارای سلامت روانی هستند و تلاش برای تغییر و عاملیت در زندگی باعث بقا و ادامه موفقیت‌آمیز مسیر زندگی و جلوگیری

و استفاده از خدمات مشاوره و روان‌درمانی است. با استفاده از این خدمات در جهت ارتقای سلامت روانی خود گام برداشته و از کمک‌های اطرافیان استفاده کرده‌اند. طبق یافته‌های صالحی و طباطبایی نژاد (۱۴۰۱) کلاس‌های دوازده‌گانه قدم بر تمام مؤلفه‌های بهزیستی مانند تسلط بر محیط و هدفمندی در زندگی ارتباط مثبت و معناداری دارد و این نوجوانان از این مفاهیم برای پرورش احساس عاملیت و کنترل بر زندگی بهره گرفته‌اند.

شبکه‌سازی سلامت‌محور نیز یکی از مهم‌ترین راهبردهای مورد استفاده این افراد است. آنان تلاش کردند تا افراد نامناسب بخصوص افراد معتاد را که ریسک بازگشت به محیط قبلی را ایجاد می‌کنند تا حد ممکن از اطراف خود دور کرده و با جرئت و رزوی تمام به شرایط نامناسب نه بگویند. وقتی اطرافیان انسان افرادی عامل و هدفمند و ارزشمند باشند انسان‌ها به سمت پیشرفت سوق پیدا می‌کنند و مخالف این قضیه هم صادق است. طبق پژوهش‌ها یکی از مهم‌ترین عوامل عود اعتیاد ناسالم بودن محیط زندگی و اعتیاد دوستان است (زینالی، ۱۳۸۹؛ شوق و همکاران، ۱۳۹۰).

تجارب یادگیری استفاده‌شده در نوجوانان کار موفق شامل تجربیات اکتشافی و یادگیری مشاهده‌ای است. مؤلفه تجربیات یادگیری باعث تمرینات مشاغل مختلف و استفاده از یادگیری حاصل از آن است. این افراد به دلیل شرایط نامناسب مالی گاهی مجبور به شاغل شدن در شرایطی بودند که علاقهای به آن نداشتند ولی این مسئله باعث شد از تجربه محیط‌های مختلف یادگیری‌های مختلف داشته و در نهایت به کشف علاقه و پیگیری آن منجر شود. همچنین در یادگیری مشاهده‌ای با مشاهده فیلم افراد عامل که در شرایط سخت بیرونی تغییرات مثبتی در زندگی خود ایجاد کردند (مثل کریستین رونالدو) و الگوبرداری از آنان در مسیر خود ثابت‌قدم شدند. همچنین با مشاهده قطب مخالف این افراد که کسانی بودند که غیرعامل بوده و برای مثال گرفتار اعتیاد و دیگر آسیب‌های اجتماعی بوده و با عبرت از آنان زندگی خود را در جهت مخالف این افراد پیش برده‌اند. بندورا (۱۹۸۶) می‌گوید: بخش زیادی از رفتارهایی که از ما سر می‌زند، تحت تأثیر مشاهده رفتار دیگران و الگوگیری از دیگران است. روانشناسان باور دارند الگوگیری مشاهده‌ای بسیار اثربخش‌تر از یادگیری مستقیم است. یادگیری مشاهده‌ای مستخرج از مؤلفه‌های پژوهش نظریه یادگیری اجتماعی بندورا بر نقش الگوها در شکل‌گیری رفتار تأکید دارد. در این

از خودکشی آنان شده است. همچنین عزت نفس آنان به دلیل تغییر شرایط افزایش پیدا کرده است.

رشد اجتماعی از دیگر پیامدهای عاملیت است. این افراد با بینش و آگاهی مادر شده و مادری آگاهانه را تجربه می کنند. همچنین دارای محبوبیت فردی در جامعه هستند و در تلاش اند به کودکان آسیب دیده کمک کنند و دایره ارتباطی اطراف آنان مناسب بوده و تغییر مسیر زندگی باعث تغییر در اطرافیان آنان شده است. همچنین این افراد تبدیل شدن به الگو را در خانواده خود تجربه می کنند. همسالان، خواهرها و برادرها با نگاه به فرد عامل در خانواده الگوبرداری کرده و این از مؤلفه های رشد اجتماعی در افراد است. در پیامد ناکامی اجتماعی در زندگی نوجوانان کار ناموفق، این افراد مادری ناآگاهانه، عدم محبوبیت فردی، دایره ارتباطی نامناسب و دوری از خانواده را تجربه می کنند. در مادری ناآگاهانه این افراد معمولاً سقط های متعدد را به دلیل اعتیاد تجربه کرده اند. شرایط اعتیاد مشکلات روانی و... باعث شده آن ها در اطرافیان خود محبوبیت نداشته باشند و جامعه آنان را به عنوان فرد ارزشمندی ننگرد. در مورد دایره ارتباطی می توان گفت این افراد سعی در تغییر دایره ارتباطی خود نداشته و اطرافیان آنان افراد غیرعامل و معتاد و مشکل دار هستند و این امر باعث ادامه دار شدن مشکلات آنان می شود. همچنین دوری از خانواده یکی از پیامدهای اجتماعی فقدان عاملیت است که فشار روانی بسیاری به این افراد وارد کرده است. اکثریت آنان به دلیل شرم از خانواده توانایی بازگشت به محیط خانواده را ندارند.

در انتها، می توان نتیجه گرفت، درست است که عوامل محیطی بر رشد نهایی افراد تأثیرگذار است اما عامل اصلی خود فرد است که حتی در شرایط یکسان محیطی نامناسب، می تواند به درجات بالای رشد شغلی، تحصیلی فردی و اجتماعی برسد. یا ناکامی یکپارچه در تمام زمینه های زندگی را برای خود انتخاب کند.

در این پژوهش دسترسی به نمونه های آماری به سختی انجام گرفت و اکثریت مؤسسه ها مانع دستیابی به نمونه ها بودند. در صورتی که با توجه به تجربه زیسته آن ها، این افراد بهترین گزینه برای یافتن داده های جدید برای کمک به دیگران می باشند. همچنین یکی از محدودیت های غیر قابل کنترل، ممانعت برخی از نمونه ها برای مصاحبه بود چرا که یادآوری گذشته حس ناخوشایندی را برای آنان به همراه داشت. یکی از پیشنهادات در این پژوهش این است که در صورتی که سازمان ها به تکریم این افراد برای

پیشرفتشان در زندگی علی رغم شرایط نامناسب زندگیشان بپردازند، می توانند الگوی بسیار مناسبی برای افرادی باشند که در شرایط مشابه قرار گرفته اند. با توجه به الگوی انسان عامل در این پژوهش و تأثیر حتمی آن در آینده نوجوانان کار و تأثیر این افراد در جامعه، پیشنهاد می شود افرادی که این نوجوانان در ارتباط هستند، مانند مشاوران بهزیستی، آموزش های بیشتری درباره مفهوم عاملیت و مؤلفه های آن داشته باشند. همچنین با توجه به اهمیت حمایت محیطی، افزایش حمایت های مالی و عاطفی سازمان ها کمک شایانی به تغییر شرایط این افراد خواهد کرد. در پژوهش های آینده می توان اثربخشی این الگو را بر مؤلفه های رفتاری مانند کاهش پرخاشگری و کاهش بزهکاری در این دسته افراد مورد سنجش قرار داد. انجام تحقیق های طولی در مورد اثربخشی الگوی انسان عامل به منظور روشن سازی نقاط قوت و ضعف این برنامه پیشنهاد می شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: این مقاله برگرفته از رساله دکتری نویسنده اول در رشته مشاوره در دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی است. به جهت حفظ رعایت اصول اخلاقی در این پژوهش موارد زیر تا حد ممکن رعایت گردید:

- ۱) مصاحبه شوندگان قبل از شروع مصاحبه از ضبط صدای خود مطلع می شدند.
- ۲) کلمات و واژگان افراد مصاحبه شونده به طور کامل و بدون دخل و تصرف پیاده سازی و تحلیل شده است.
- ۳) مصاحبه با رضایت کامل مصاحبه شوندگان انجام و آنان از هدف پژوهش مطلع بودند.
- ۴) تمام مصاحبه شوندگان با کدها شماره گذاری شده و اصل محرمانه بودن و رازداری مسائل شخصی زندگی آنان در طول پژوهش رعایت و به مصاحبه شوندگان اطمینان داده شد.

حامی مالی: این پژوهش در قالب رساله دکتری و بدون حمایت مالی است.

نقش هر یک از نویسندگان: این مقاله از رساله دکتری نویسنده اول و به راهنمایی نویسنده دوم و سوم و مشاوره نویسنده چهارم استخراج شده است.

تضاد منافع: نویسندگان همچنین اعلام می دارند که در نتایج این پژوهش هیچ گونه تضاد منافی وجود ندارد.

تشکر و قدردانی: بدین وسیله از اساتید راهنما و مشاوران این تحقیق و نوجوانانی که در این پژوهش شرکت کردند، تشکر و قدردانی می گردد.

منابع

آچاک، آذر؛ پورنقاش تهرانی، سید سعید و عزیزی، زهره (۱۴۰۲). مقایسه سلامت اجتماعی و میزان افسردگی، اضطراب و پرخاشگری تجربه شده در نوجوانان دارای کیفیت زندگی بالا و پایین: شواهدی از نوجوانان افغانستانی مقیم شهر تهران. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۲ (۱۲۵): ۸۶۴-۸۴۵

doi:10.52547/JPS.22.125.845

آقا تهرانی، مرتضی و حیدری کاشانی، محمدباقر (۱۳۹۲). خانواده و تربیت مهدوی، چاپ هشتم، تهران، کتاب یوسف.

https://bookroom.ir/book/7963/

اخوان نعتی، مهناز و حاج حسینی، منصوره. (۱۳۸۲). مقایسه سبک اسناد (مدل درماندگی آموخته شده) در جوانان معتاد و غیر معتاد شهر یزد. فصلنامه اعتیاد پژوهشی، ۱ (۳)، ۱۴۸-۱۳۳.

http://etiadjohi.r/article-1-484-fa.html

امیر کافی، مهدی و سجادی، حامد. (۱۴۰۱). بررسی امید به آینده و میل به برنامه ریزی (قابلیت شخصی) افراد ساکن در محلات محروم شهر کرمان: بینش هایی برای تحقیق و سیاست گذاری. *مطالعات راهبردی فرهنگ*، ۲ (۲)، ۱۸۲-۱۴۷.

10.22083/scsj.2022.365118.1070

باقری نوع پرست، خسرو (۱۳۹۹). *عاملیت انسان، رویکردی دینی و فلسفی*. تهران: جوانه رشد.

https://www.roshdpress.ir

باقری، خسرو. (۱۳۸۸). *دیدگاه های جدید در فلسفه تعلیم و تربیت*. تهران: انتشارات علم.

https://www.roshdpress.ir/product-3435-%D

پری حاجی خانی، زهرا (۱۳۹۹). *تبیین رویکردها و اهداف نظریه انسان عامل در حوزه تربیت کودک*.

http://roshdmag.ir/fa/article/24184/

حسنی بافرانی، طلعت (۱۳۸۹). *ماهیت انسان و نیازهای متعالی او از دیدگاه ویکتور فرانکل*. *مجله روانشناسی و دین*، ۳ (۴)، ۳۲-۵.

magiran.com/p871991

خسروپناه، عبدالحسین و میرزایی، رضا. (۱۳۸۹). *چستی انسان شناسی*. انسان پژوهی دینی، ۷ (۲۴)، ۵۶-۳۵.

https://raj.smc.ac.ir/article_2153.html

خسروی، حسین (۱۳۹۰). *پایان نامه بررسی نقش وراثت، محیط و اراده در تربیت با استناد به نهج البلاغه*، دانشگاه بیرجند، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، بیرجند، ایران.

https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/

دلفان بیرانوند، آرزو؛ رشید، خسرو؛ یعقوبی، ابوالقاسم و کردنوقایی، رسول (۱۴۰۱). پیش بینی کننده های رفتار اخلاقی نوجوانان بر اساس نگرش اخلاقی، هویت اخلاقی، سود و زیان، *مجله علوم روانشناختی*، ۲۱ (۱۱۹).

doi:10.52547/JPS.21.119.2145

زارع شاه آبادی، اکبر؛ حاجی زاده میمندی، مسعود و کبری قورتاتی، صدیقه (۱۳۸۸). نقش خانواده نابسامان بر پدیده کودکان کار. (مطالعه موردی استان یزد). *فصلنامه علمی پژوهشی انتظام اجتماعی*، ۱ (۳)، ۲۹-۵۲.

https://ensani.ir/fa/article/2606

زینالی، علی؛ وحدت، رقیه، و قره دینگه، خاور. (۱۳۸۹). رابطه سبک های والدینی با استعداد اعتیاد در فرزندان. *خانواده پژوهی*، ۶ (۲۳)، ۳۳۵-۳۵۲.

SID. https://sid.ir/paper/122493/fa

سلیمانی نژاد، روح الله. (۱۳۹۵). بررسی و مقایسه ویژگی های شخصیتی کودکان کار با کودکان عادی. *پایان نامه کارشناسی ارشد*. دانشگاه علامه طباطبایی.

https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/45cec.ir/

سلیمانی، مهدیه و حاجیانی، ابراهیم (۱۳۹۲). ارائه مدل مدیریتی مطلوب به منظور ساماندهی کودکان کار و خیابان در شهر تهران. *مجله مدیریت فرهنگی*، ۷ (۴) (پیاپی ۲۲)، ۶۹-۵۳.

https://jcm.srbiau.ac.ir/article_6410.html

سلیمی بجستانی، حسین. (۱۳۹۴). بررسی نقش پیش بینی کنندگی مؤلفه های ساختار خانواده ایرانی بر احساس تنهایی نوجوانان. *پژوهش مشاوره*، ۱۴ (۵۴)، ۹۵-۷۹.

https://journal.irancounseling.ir/article-1-131-fa.html

سیمبر، ثنا و حسین خانزاده، عباسعلی و ابوالقاسمی، عباس (۱۳۹۸). امید به آینده، روابط دلبستگی و مشکلات هیجانی - رفتاری در کودکان کار، ۹۸-۸۰.

http://childmentalhealth.ir/article-۴۰۹-۱-fa.html

شرق، علی؛ شکیبی، علی؛ نی ساری رقیه و آلپلو، لیلیا (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر عود اعتیاد از دیدگاه معتادین مراجعه کننده به مراکز. *مجله مطالعات علوم پزشکی*، ۲۲ (۲): ۱۲۹-۱۳۶.

http://umj.umsu.ac.ir/article-1-917-fa.html

شیری، اردشیر و کاظمی، کبری (۱۳۹۵). بررسی رابطه خودباوری و مسئولیت پذیری پرستاران بیمارستان های دانشگاه علوم پزشکی شهر ایلام. *مجله دانشگاه علوم پزشکی ایلام*، ۲۴ (۵): ۸۳-۹۱.

http://sjimu.edilam.ac.ir/article-1-3089-fa.html

صفارپور، افسانه؛ قمری، محمد و حسینیان، سیمین (۱۴۰۱). مدل یابی روابط ساختاری شناخت اجتماعی با رفتارهای خود آسیب‌رسان نوجوانان: نقش میانجی گر تحمل پریشانی. *مجله علوم روانشناختی*، ۲۱ (۱۲۰).
doi:10.52547/JPS.21.120.2401

طبرسی، بهشته؛ چراغی، محمدعلی؛ پاشایی پور، شهرزاد و سادات حسینی، اکرم. (۱۳۹۶). تحلیل مفهوم خودپنداری در کودکان خیابانی. *نشریه پرستاری ایران*، ۳۰ (۱۰۹). ۵۴-۶۶.

<https://www.magiran.com/paper>

عسگرپور، فاطمه، کربلایی محمد میگونی، احمد، و تقی لو، صادق. (۱۳۹۴). نقش واسطه ای آسیب کودکی در رابطه بین سبک های فرزندپروری و تنظیم شناختی انطباقی هیجان در کودکان کار. *روان شناسی کاربردی*، ۱۱۹ (پیاپی ۳۳)، ۱۰۳-۱۲۱.

<https://www.sid.ir/paper/518122/fa>

عشورنژاد، فاطمه، کدیور، پروین، حجازی، الهه و نقش، زهرا. (۱۳۹۷). تحلیل چند سطحی بهزیستی روانشناختی نوجوانان از راه عاملیت فردی، فرهنگ مدرسه و حمایت خانواده. *روان شناسی کاربردی*، ۳۱۲ (پیاپی ۴۷)، ۳۷۴-۳۵۷.

<https://sid.ir/paper/۱۵۱۸۹۳/fa>

کریمی، عبدالعظیم (۱۳۹۶). تربیت چه چیز نیست؟ تهران: نشر منادی تربیت.
<https://www.adinehbook.com/gp/product/9643480879>
ماندگار، سهراب (۱۳۹۶). بررسی جنبه حقوقی وضعیت کودکان کار، خیابانی، دست فروش و بی سرپرست. *مجله مطالعات علوم سیاسی*. شماره ۲۷۲.

<https://civilica.com/doc/721130/>

مهقانی، زهرا. (۱۳۹۶). ارائه الگوی مفهومی عاملیت انسانی در میان نوجوانان شهر تهران: پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی. دانشگاه تهران.

<https://ganj.irandoc.ac.ir/#/articles/572e>

مهقانی، زهرا؛ حجازی، الهه سجادی، نرگس سادات. (۱۴۰۰). ادراک و شناخت نوجوانان از مفهوم عاملیت: مطالعه پدیدارشناسانه. فصل نامه پژوهش های کاربردی روانشناختی. ۱۲ (۱) ۳۸-۱۹.

https://japr.ut.ac.ir/article_81193.html

میرشکار، فاطمه و و ناستی زایی، ناصر (۱۳۹۷). ارتباط بین مدیریت مبتنی بر کرامت انسانی و تاب آوری با میانجی گری امیدواری. *مجله اخلاق زیست*، ۸ (۳۰). ۲۳-۳۴.

<https://www.magiran.com/paper/1977994/>

میرعنایت، پروین؛ عابدی، محمدرضا و ایزدی، راضیه. (۱۳۹۶). تأثیر روان درمانی مبتنی بر تحلیل عملکرد بر کیفیت زندگی و عزت نفس زنان روسپی:

پژوهش مورد منفرد. *دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، ۳۱ (۲)، ۲۲-۱۰.

https://jsr-p.isfahan.iau.ir/article_535680.html

نجاتی، وحید؛ اسماعیلیان، نسرين و امانی، امید. (۱۳۹۴). ویژگی های روان سنجی و ساختار عاملی مقیاس ناامیدی کودکان و نوجوانان. *اندیشه و رفتار در روان شناسی بالینی*، ۹ (۳۴)، ۶۷-۷۶.

https://jtbcp.roudehen.iau.ir/article_109.html

References

- Aoyagi, K. Wen, W. An, Q. Hamasaki, S. Yamakawa, H. Tamura, Y. Yamashita, A. & Asama, H. (2021). Modified sensory feedback enhances the sense of agency during continuous body movements in virtual reality. *Scientific Reports*, 11 (25), 1-10.
<https://www.nature.com/articles/s41598-021-82154-y>
- Bandura, A. (2012). On the functional properties of perceived self-efficacy revisited, *Journal of Management*, 38(1), 9-44.
<https://doi.org/10.1177/0149206311410606>
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
<https://psycnet.apa.org/record/1985-98423-000>
- Conner, K. M & Davidson, j.r.t. (2003). Development of a new resilience scale: The Conner - Davidson resilience scale (CD - RISC). *Depression and Anxiety*, 18, 76 -82. DOI: 10.1002/da.10113
- Côté, J. E. Mizokami, S. Roberts, S. E. & Nakama, R. (2016). An examination of the cross-cultural validity of the Identity Capital Model: American and Japanese students compared. *Journal of Adolescence*, 46, 76-85. DOI: 10.1016/j.adolescence.2015.11.001
- Das, D. (2019). Academic resilience among children from disadvantaged social. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11205-018-1899-y>
- Dixon, D. D. Worrell, F. C. & Mello, Z. (2017). Profiles of hope: How clusters of hope relate to school variables. *Learning and Individual Differences*, 59(10), 55-64.
<https://doi.org/10.1016/j.lindif.2017.08.011>
- Hitlin, S. & Elder, J. G. H. (2007). Time, Self, and the Curiously Abstract Concept of Agency. *Sociological Theory*, 25(2), 170-191.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9558.2007.00303.x>

- Hjemdal, O., Friborg, O., Stiles, T. C., Martinussen, M., & Rosenvinge, J. H. (2006). A new scale for adolescent resilience: Grasping the central protective resources behind healthy development. *Measurement and evaluation in Counseling and Development*, 39(2), 84. <https://doi.org/10.1080/07481756.2006.11909791>
- Jääskelä, P., Poikkeus, A.-M., Vasalampi, K., Valleala, U. M., & Rasku-Puttonen, H. (2017). Assessing agency of university students: validation of the AUS Scale. *Studies in Higher Education*, 42(11), 2061-2079. <https://doi.org/10.1080/03075079.2015.1130693>
- Katz, C. & Tener, D. (2021). "It burns her more than it burns for me": The sibling subsystem in the context of child physical abuse as portrayed by children during forensic interviews. *Child Abuse & Neglect*, 120, 105251. DOI: 10.1016/j.chiabu.2021.105251
- Kühn S, Brass M, Haggard P. (2013) Feeling in control: Neural correlates of the experience of agency. *Cortex*. Jul-Aug; 49(7), 1935-42. <https://doi.org/10.1016/j.cortex.2012.09.002>
- Larson, R. & Angus, R. (2011). Adolescents' Development of Skills for Agency in Youth Programs: Learning to Think Strategically. *Child Development*. 82(1), 277-294. DOI: 10.1111/j.1467-8624.2010.01555.x
- Leppäkoski, T., Vuorenmaa, M., & Paavilainen, E. (2021). Psychological and physical abuse towards four-year-old children as reported by their parents: A national Finnish survey. *Child Abuse & Neglect*, 118, 105127. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105127>
- Lima, N. N. R. de Moura Gabriel, I. W. Pires, J. P. Neto, J. C. da Silva, J. I. M. Júnior, J. R. M. & Neto, M. L. R. (2022). Abuse and neglect among Ethiopian children and adolescents. *Child Abuse Negl*, 127, 105571. DOI: 10.1016/j.chiabu.2022.105571
- Moore, J. W. Cambridge, V. C. Morgan, H. Giorlando, F. Adapa, R. Fletcher, P. C. (2013). Time, action and psychosis: Using subjective time to investigate the effects of ketamine on the sense of agency. *Neuropsychologia*, 51 (2), 377-384. doi: 10.1016/j.neuropsychologia.2012.07.005
- Mortimer, J. T. Staff, J. & Lee, J. C. (2005). Agency and Structure in Educational Attainment and the Transition to Adulthood. *Advances in Life Course Research*. 10(0), 131-153. DOI:10.1016/S1040-2608(05)10004-5
- Rao, F. Cao, W. Huang, J. & Sivapragash, C. (2021). Artificial neural network-based psychological assessment model for predicting the mental health problems in children facing psychological abuse and depression. *Aggress Violent Behav*, 101711. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2021.101711>
- Rafferty, Y., & Shinn, M. (1991). The impact of homelessness on children. *American Psychologist*, 46(11), 1170. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.46.11.1170>
- Shah, R., Kulhara, P., Grover, S., Kumar, S., Malhotra, R., & Tyagi, S. (2011). Relationship between spirituality/religiousness and coping in patients with residual schizophrenia. *Quality of Life Research*, 20, 1053-1060. <https://link.springer.com/article/10.1007>
- Strauss, A., & Corbin, J. M. (1997). *Grounded theory in practice*. Sage. <https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=TtRMolAapBYC&oi=fnd&pg=PP9&dq=Strauss>
- Subramanyam, Y. S. (2016). Child porters: Psychosocial profile of street children. *The Indian Journal of Social Work*, 51(4), 577-582. DOI:10.18357/ijcyfs91201818120
- Secombe, K. (2002). "Beating the odds" versus "changing the odds": Poverty, resilience, and family policy. *Journal of Marriage and Family*, 64, 384-394. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00384.x>
- Synofzik, M. Vosgerau, G. and Newen, A. (2007). Beyond the comparator model: a multifactorial two-step account of agency, *Conscious Cognition*, 17, 219-239. 10.1016/j.concog.2007.03.010
- Weiner, B. (2010). The development of an attribution-based theory of motivation: A history of ideas, *Educational Psychologist*, 45(1), 28-36. <https://doi.org/10.1080/00461520903433596>
- Williams, A. L. & Merten, M. J. (2014). Linking Community, Parenting, and Depressive Symptom Trajectories: Testing Resilience Models of Adolescent Agency based on Race/Ethnicity and Gender. *Journal of Youth and Adolescence*. 43(9), 1563-1575. <https://doi.org/10.1007/s10964-014-0141-8>
- Wills, T. A. Ainette, M. G. Mendoza, D. Gibbons, F. X. & Brody, G. H. (2007). Self-control, symptomatology, and substance use precursors: Test of a theoretical model in a community sample of 9-year-old children. *Psychology of Addictive Behaviors*, 21, 205-215. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2020.106349>
- Woan, J., Lin, J. & Auerswald, C. (2013). The health status of street child and youth in low and middle-income

- countries: A systematic review of the literature. *Journal of Adolescent Health*, 53(3), 314-381. DOI: [10.1016/j.jadohealth.2013.03.013](https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2013.03.013)
- Xu, Y. (2021). The influence of psychological abuse on children's aggressive behavior. *Aggression and Violent Behavior*, 101705. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2021.101705>
- Yeung, W. J. J., & Li, H. (2021). Educational resilience among Asian children in challenging family environment. *Social Indicators Research*, 153, 675-685. <https://link.springer.com/article/10.1007/>
- Yoshie, M. & Haggard, P. (2017). Effects of emotional valence on the sense of agency require a predictive model, *Scientific Reports*, 7, 87, 1-8 DOI: [10.1038/s41598-017-08803-3](https://doi.org/10.1038/s41598-017-08803-3)
- Zimmerman, B. J. & Cleary, T. J. (2006). Adolescents' Development of Personal Agency: The Role of Self-Efficacy Beliefs and Self-Regulatory Skill. Self-Efficacy Beliefs of Adolescents (pp.45-70). Publisher: Information Age Publishing. Editors: F. Pajares, T. Urdan. <https://www.scirp.org/reference/ReferencesPapers?ReferenceID=1504664>

